

Let za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETARIAT

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave. "Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prileplje-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (269)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
teče naročnina. Prosi-
mo, ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 268.

Chicago, Ill., 29. oktobra (October) 1912.

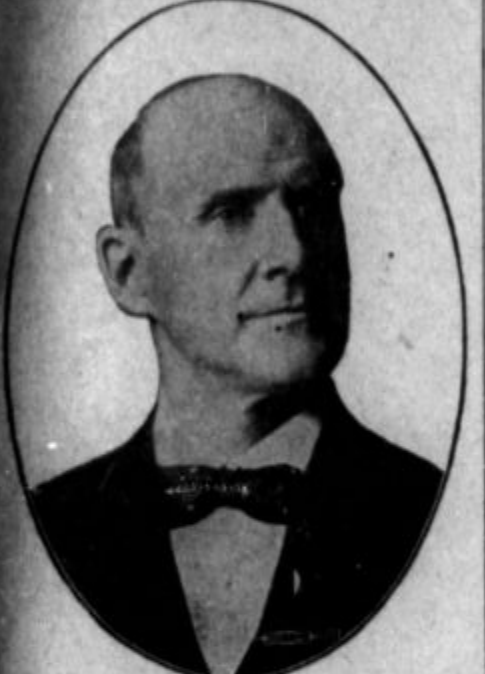
Leto (Vol.) VII.

Socialistični kandidat za pred-
sednika Združenih držav.

Delavci, ki ste pogoj dejanju in nehanju vsega sveta, bodite pogoj svoje lastne eksistence!

Delavci, volilci, ostanite tudi na volišču 5. novembra delavci ter oddajte svoje glasove za
kandidate socialistične stranke!

Socialistični kandidat za pod-
predsednika Združenih držav.

Evgen Viktor Debs.

Prav nič ne pretiravamo, ako
trdimo, da je težko dobiti v A-
meriki moža, ki bi bil osebno po-
znan več ljudem kakor je ravno
sodrug E. V. Debs. In težko bi
danes dobili moža, kojega življen-
je bi bilo tako tesno spojeno z
delavskim am. gibanjem, kakor
je ravno naš Debs. Nobena oseba
v Z. dr. ni bila ispostvljena toli-
kim in tako velikim poskušnjam,
zoper nobeno ni sila kapitalizma
tako divje besnela, od kar je bilo
odpravljeno ameriško suženstvo,
kakor tega neustrašenega delav-
skega voditelja, ki je bil ob vsa-
ki priliki pripravljen doprinesti
najhujše osebne žrtve, ako so ko-
risti delavstvu to zahtevale. Zato
se ni čuditi, ako uživa pri delav-
cih, zlasti starejših neomajno za-
upanje in spoštovanje. Celo nje-
gov politični nasprotniki imajo
red njim respekt.

Debs je bil rojen v Terre Hau-
te, Indiana, 15. novembra 1855.
Njegovi francoski stariši so pri-
šli iz Alzacije. Prvo njegovo de-
lo je bilo na Terre Haute & In-
dianapolis železnici l. 1870. Štiri
leta pozneje je vstopil v službo
k nekemu grocerju, kjer je ostal
do l. 1879. Tega leta je bil nam-
reč izvoljen za mestnega tajnika
(City Clerk) v Terre Haute.

Svoje izvanredne zmožnosti kot
agitator in organizator je poka-
zal z ustanovitvijo literarnega in
debatnega društva "Occidental
Club" v svojem rodnem mestu.
V tem klubu se je Debs spoznal
z marsikaterim nadarjenim go-
vornikom, agitatorjem in pisate-
ljem; med temi je Debs našel ve-
liko svojih poznejših sobojevn-
kov za delavsko stvar.

Kot predelavec na Terre Hau-
te in Indianapolis železnici
se je pridružil Bratovski in lo-
kovitvinskih klubov. Pozneje je
pomagal ustanoviti Vzajemno
podporno zvezo premikačev
(switchmen), Bratovščino usluž-
bencev na železniških vozovih ter
organizacijo železniških telegra-
fistov.

Leta 1878 je postal urednik
strokovnega, lista Firemen's Ma-
gazine. L. 1880. je bil izvoljen za
ravnatelja tajnika in blaginjskega
organizacije ter urednika in u-
pravitelja listu. Ko je on prevzel
tajništvo je imela organizacija
samo okrog 60 podružnic ter
10000 dolga. V nekaj mesecih se
je po njegovih zaslugah dvignilo
število podružnic na 226 ter se
organizacija oprčila dolga. Tako
se je ta organizacija razvila
v kratkem času v močno strokov-
no postojanko. L. 1892. je zapu-
stil to službo ter posvetil ves svoj
čas za ustanovitev delavske orga-
nizacije s širšim delokrogom.
Njegovo delo ni ostalo brez uspe-
ha. Že naslednjega leta se je u-
stanovila Ameriška železniška
unija, ki je leto pozneje stopila
v boj. Leta 1894. je namreč
Great Northern železnica znižala
plače svojim uslužbencem, vsled
česar je sledil štrajk. Organiza-
cija je bila tako popolna, da so
stali vsi vlaki. Le poštni vlaki so
bili v prometu, a še to z dovolje-
nim (Nadaljevanje na 2. strani.)

Prihodnji terek bodo imeli de-
lavci volilci Združenih držav
po štirih letih zopet priliko, da
narede obračun z razmerami, v ka-
terih so prisiljeni živeti. V terek,
5. novembra, imeli bodo priliko,
da pokažejo, ali hočejo še naprej
živeti v obstoječi industrialni su-
žnosti, iz katere izvirajo vsa dru-
ga zla, ali hočejo, da se uveljavi
v človeški družbi gospodarska
svoboda, ki je prvi predpogoj za
srečo in blagostanje delavskih
mas in človeštva sploh. Prihodnji
terek bo delavstvo Zdr. držav po-
kazalo svojo politično zrelost, ki
bo določila življensko smer in po-
sto-milionskemu narodu za pri-
hodnja štiri leta.

Delavci tvorijo odločujočo ve-
čino, na podlagi česar nam mora
biti jasno, da so delavci s svojimi
glasovi popolni gospodarji svoje
usode, saj namreč vemo, da v na-
ši državi se tako vlada, kakor ve-
čina volilcev določa.

Večina je hotela Tafta in dobi-
la ga je z vsem njegovim delav-
čevu življenju otežujočim tvo-
rom. Večina je hotela ineti Roo-
sevelta. Ta je prišel in prinesel
američkemu narodu to, kar je mo-
ral kot kandidat kapitalistične
stranke prinesiti. Večina je hote-
la svoj čas demokrata Grover
Cleveland in dobila ga je z vso ne-
popisno grozo industrialne krize
l. 1893. Ameriško ljudstvo je pač
dobilo to, kar jim je Cleveland
kot demokrat mogel dati. Kdor je
kaj drugega pričakoval od kapi-
talističnih predsednikov in njiho-
vih vlad kakor to, kar je prejel,
ta naj svojo zaslepljenost prime
za ušesa ter jo tako pošteno stre-
se, da bo za vselej izginila ter mu
ne bo nikoli več delala nadleže.

In kdor v bodočnosti pričaku-
je od republikanske, demokrat-
ske ali progresivne stranke kaj
drugega kakor to, kar so iste nu-
dile v preteklosti, temu lahko ga-
rantiramo, da bo imel v prihod-
njih štirih letih dovolj povoda,
prav bridko obžalovati svojo ne-
premišljenost in imel bo tudi za-
dosti vzrokov, da si bo moral za
svojo neutemeljeno trmo pripe-
ljati marsikatero zausnicio, ako
bo hotel biti pravičen napram
samemu sebi, pa naj bo že izvoljen
Taft, Wilson ali Roosevelt. Vsi
trije, čeprav kandidirajo v različ-
nih strankah, zastopajo koristi sa-
mo enega, to je kapitalističnega
razreda. Kdor pa zastopa koristi
izkoriščevalcev, ne more zastopa-
ti izkoriščevanih delavcev, to mo-
ra vsakomur jasna pamet pove-
dati. Dvema gospodoma nihče ne
morem treči, zato tudi naše poli-
tične stranke ne. Kdor trdi nas-
protno, je ali velik nevedbež, ali
pa plačan zapeljivec, ki opravlja
efajlatsko delo za par judeževih
grošev.

Med kapitalisti in delavci je
vsak sporazum popolnoma izklju-
čen. Kapitalizem ne more živeti
brez izkoriščanja delavskih mas,
a te delavske mase zbirajo vse
svoje sile, da se osvobodijo izkoriš-
čanja, to je, dasi trmoglavijo ka-
pitalizem.

Sedanji industrialni sistem —
kapitalizem — s svojim privat-
nim lastništvom izkoriščujočo in-
dustrijo omogočuje privatnim la-
stnikom ugrabljevanje ogromne-
ga dela one vrednosti, katero pro-
ducirajo delavske mase s svojim
delom.

Vsa velika socialna zla naše do-
be: revščina, predolgo dnevno de-
lo, pomanjkanje dela, otroško de-
lo, prostitucija, zločinstvo, nemo-
ralnost, izzivajoče razkošje, po-
hlen po bogatstvu, bolezn, golju-

fije, podkupovanja, izpori, sodni-
ske prepovedi, policijska in voja-
ška nasilja, krivično postopanje
sodišč, ponarejevanje živil, dege-
neracija, parasitstvo, duševno
hlapčevanje, samomor in ob
upanje nad življenjem, nevednost
itd., vsa ta zla, ki danes vzne-
mirjajo človeštvo, imajo svoje ko-
renine v privatni izkoriščevalni
industriji — v kapitalizmu.

Edino zdravilo za vsa ta zla je
skupna last in kontrola indus-
rije, to je socializem.

Republikanska, demokratska in
progresivna stranka, vse zastopa-
jo princip, da se sedanji družabni
red — kapitalizem obdrži.

Socialistična stranka pa stremi
za tem, da se kapitalizem odpravi
ter nadomesti s socializmom.

Republikanska, demokratska in
progresivna stranka so torej nas-
protno delavskim interesom, kajti
oni hočejo, da naj bodo delavci
še vnaprej izpostavljeni brez-
obzirnemu izkoriščanju samo za-
to, da bo pešice posameznikov
mogla živeti v brezmejnem raz-
košju.

Edina stranka, ki posveča vse
svoje sile v to, da se delavstvo re-
ši iz ostrih krempljev izkoriščujo-

čega kapitalizma ter da tako de-
lavci pridejo do popolne vredno-
sti svojega dela, je socialistična
stranka, stranka delavskih inter-
esov.

In ako socialistična stranka vas
delavce poziva, da volite njene
kandidate, vas poziva, da volite v
priid sebi in svojih interesov. So-
cialistična stranka noče, da vi
glasujete za Debsa zato, ker je
Debs in Seidela, zato, ker je Sei-
del, ali Bergerja zato, ker je Ber-
ger, kakor to delajo kapitalistič-
nes tranke, ki slone na ramah e-
nega samega moža; temveč socia-
listična stranka hoče, da glasuje-
te za Debsa, Seidela, Bergerja in
druge kandidate socialistične
stranke zato, ker hoče, da glasu-
jete za socializem; glas za sociali-
zem pa je glas za vas same.

Delavci, ki glasujete za demo-
kratsko, republikansko ali pro-
gresivno stranko, glasujete za ka-
pitalizem ter obenem za vsa mno-
ga in grozna zla, ki izhajajo iz
njega, glasujete proti svojim last-
nim interesom, pa naj že glasuje
za Tafta, Roosevelta ali Wilsona.
Naj bodo ti možje kot privatne
osebe še tako častni in pošteti,
oni zastopajo kapitalizem in zato

zastopajo protidelavske interese
in zato tudi ne morejo delati za
koristi delavcev, če bi tudi hote-
li kaj storiti za delavce, ker vsa-
ko izboljšanje delavskega polža-
ja gre na račun kapitalizma. Vsa-
ka obljuba od strani kapitalistič-
nih politikov, da bodo izboljšali
bedno stanje delavstva, je torej
le mešetarjenje in slepomišenje
za delavske glasove in nič dru-
gega!

Le potom socializma je mogoče
rešiti najvažnejše vprašanje —
vaše vprašanje — vprašanje va-
šega življenja. Le potom socializ-
ma je mogoče odpraviti revščino
od vas in vsega vašega delavske-
ga razreda. Socializem je tisto in
edino sredstvo in socialistična
stranka je edina stranka, ki je
delavcem pojasnila zvezo med po-
litiko in vprašanjem vsakdanje-
ga življenja, to je, da je delavce
oropan dveh tretjin od tega kar
zasluži in da je zato treba ta rop
odpraviti.

Socializem hoče z osvojitvijo
politične moči po delavcih dati
sredstva za življenje v roke vseh
ljudi; tako bo lahko vsakdo, ki
bo delal, užival popolno socialno
(Nadaljevanje na 2. strani.)

Emil Seidel.

Sodrug Emil Seidel je v svojem
življenju poskusil vse to, kar po-
skusi na milione drugih delavcev.
Kakor o Debsu, tako se tudi o
Seidela opravičeno trdi, da je
pravi delavski kandidat, ki iz la-
stnih izkušenj pozna vse gorje,
katerega je deležno danes ameri-
ško delavstvo.

Emil Seidel je bil rojen v Pen-
sylvaniji v Schuylkill county-u.
Njegovi stariši so prišli iz Prus-
ke kraljevine na Nemškem. Ljud-
sko šolo je obiskoval do trinajste-
ga leta. Tedaj pa je slab finanč-
ni položaj njegovih starišev za-
hiteval, da zapusti šolo ter prične
boj za vsakdanji kruh. Njegovo
prvo delo je bilo v tovarni za me-
tle, kjer je zaslužil \$1.50 na te-
den. Pri tem poslu je njegovo
zdravje trpelo vsled vdihavanja
žvepla, katerega so vporabljali
pri beljenju sirka. Tako je takoj
v najnežnejši mladosti občutil ve-
liko zlo stanovskih bolezni, kate-
rim so delavci v tako veliki meri
izpostavljeni. Za tem je delal v
mlinu za jedilne dišave. Tu se je
naučil druge tajnosti kapitalistič-
nega sistema, med drugimi tudi
vrednost cikorje kot kavin pri-
mesek. Dalje je videl, kako brez-
obzirni so kapitalisti v svoji go-
nji za profitom, da se prav nič ne
sramujejo zmeti gniti in od črvov
razjedeni grah in fižol, katerega
bi čisto živina ne pokusila, ter ga
prodajati kot "čisto" kavo.

Ko je bil star enaindvajset let,
je odšel v Nemčijo, da se ondi iz-
učil v krvljenju lesa in izdelovan-
ju vzorcev (pattern making). Ob
tem času so dosegli delavski boji
v Nemčiji vrhunec.

Tu je videl velikanske lemons-
tracije, katere je prirejal; neme-
ško delavstvo pod vodstvom zna-
nih socialističnih boriteljev: Be-
bel, Liebknecht, Paul Singer in
drugi znani prvoboritelji v neme-
škem socialističnem gibanju. V
tem času je Seidel pričel prebira-
ti Marxove spise in dela drugih
socialističnih pisateljev in sicer v
nemškem jeziku. Pridružil se je
ob tem času tudi uniji lesnih kr-
(Nadaljevanje na 2. strani.)

od delavcev samih, od delavcev,
KI SE BORJO ZA GOSPODAR-
SKO SVOBODO.

Kdor glasuje za Debsa, je lah-
ko trdno prepričan, da je glaso-
val za moža, KTERI NI KUP-
LJEN OD KAPITALISTOV, za
moža, katerega so postavili za
kandidata DELAVCI in za kte-
rega so DELAVCI plačali kam-
pajnske stroške.

Kdor glasuje za Debsa, GLA-
SOVAL BO ZA DELAVCA, ZA
SAMEGA SEBE, ZA SVOJE
DELO IN ZA SVOJO SVOBO-
DO!

Kdor glasuje za Debsa, glaso-
val bo za resnični napredek, za
socialno osvoboditev človeštva.

Kdor glasuje za Debsa, glaso-
val bo z delavci, ne pa s kapita-
listi!

Poglej še enkrat gornje števil-
ke. Kaj misliš? Ali je boljše zate,
da se družiš z delavci — ali pa s
tisto bando, ki plačuje dva mi-
liona dolarjev za predsednika?
GLASUJ Z DELAVCI

Delavski "prijatelji!"

Kdo je izvolil republikanske-
ga predsednika leta 1904?

DOLARJI! NAD DVA MILI-
ONA DOLARJEV!

Kdo jih je dal?

WALL STREET!

Dokazala je to senatna pre-
iskava kampanjskih stroškov l.

1904 obeh starih strank.

Nimamo prostora, da bi na-
vedli vse številke podrobno in
imena vseh tistih, ki so dali. Sa-
mo nekaj števil naj sledi:

Andrew Carnegie	.....\$ 10.000
George J. Gould	..... 100.000
E. H. Harriman	..... 100.000
J. P. Morgan & Co.	..... 100.000
Internat'l. Harv-ster Co.	..... 20.00
C. M. Depew	..... 100.000
J.P. Morgan (nadaljnih)	..... 50.000
American Can Co.	..... 10.000
Bethlehem Steel Co.	..... 5.000
John Jacob Astor	..... 5.000
Itd.	..... itd.

Našteti bi lahko dolgo vrsto-
pa saj je vseeno. Našteti bi mo-
rali imena vseh korporacij, vseh
velikih kapitalistov v Zed. Drža-
vah, potem bi bila lista popolna.

Važen za nas je samo fakt, da
je bil predsednik l. 1904 izvoljen
s pomočjo dolarjev — glasovi ni-
so šteli nič!

Kapitalisti, ki so dali ta o-
gromni denar za republikanski
volilni sklad l. 1904 so znali, za-
kaj so dali. Niso dali zato, ker so
mogoče bili dobri republikanci,
temveč zato, ker so hoteli za vsa-
ko ceno, da je izvoljen REPU-
BLIKANSKI PREDSEDNIK —
Theodore Roosevelt.

Kaj pa letos? Ali je letos kaj
drugače? Ali niso ravnosti kapi-
talisti, ravnosti Wall St. ravn-
tako zainteresiran v volitve leta
1912 kakor so bili l. 1904?

O TEM NI NAJMANJŠEGA
DVOMA!

Vprašanje je le: ZA KTERE-
GA KANDIDATA PLAČUJEJO
KAPITALISTI LETOS?

Za izvolitev Roosevelta so ka-
pitalisti pred osmimi leti dali
vsega skup \$2.280.918. (Poročilo
senatne preiskovalne komisije.)
Kteri kandidat bo letos stal ka-
pitaliste dva miliona dolarjev?

Ali je William H. Taft? Mogo-
če. On je republikanski kandi-
dat, "safe", konservativen, NA-
ZADNJAŠKI.

Ali je Theodore Roosevelt? Tudi mogoče. On je tisti možak,
za katerega so kapitalisti zmetali
dva miliona l. 1904. In od tistega
časa se Roosevelt ni spremenil
niti za picico. Kar govori danes,
je sam "bluff"!

Ali je Woodrow Wilson? Prav
tako mogoče. On je roka v roki s
Tammany (dasiravno noče biti
pred javnostjo) in je odprt so-
vražnik nižjih ljudskih slojev.

Vsako domnevanje je odveč.
Vsi trije kandidati SO KAPI-
TALISTIČNI KANDIDATJE! In
jeden teh treh je gotovo poseben
ljubljenec kapitalistov in pred
tega bodo istresli žakelj.

Ampak eno je gotovo! Eugen
V. Debs, delavski kandidat, GO-
TOVO NI dvamiliondarski kan-
didat! Denar, s katerim je plača-
na volilna kampanja socialistične
stranke, je prišel po nikljih, de-
seticah, "kvodrih" in dolarjih

EVGEN VICTOR DEBS

(Nadaljevanje s prve strani.)

njem organizacije. Celih osemnajst dni se ni prepeljalo niti enega funta tovara na tej železnici. Boj je bil hud, a Debs in njegova organizacija sta zmagala. Štrajkarjem so se povišale plače mesečno za \$146,000.

Med tem časom se je pripravljala največji štrajk, kar jih je kadaj bilo na amerškem kontinentu. Pullman Palace Car družba je namreč znižala plače svojim delavcem. Dasi ti delavci niso bili člani železniške unije so vendar iskali sveta pri Debsu. Lednji je odšel v Pullman ter preiskal stališče. Pronasel je, da plačuje kompanija zelo nizke plače ter jemlje sramotno visok rent od svojih hiš, toda kljub temu je svetoval, da se z štrajkom malo počaka. Toda prizadeti delavci niso bili za odlašanje; stopili so na stavko 11. maja 1894, to je še predno je bil štrajk na Great Northern končan. Prosili so za vsprejem v Ameriško železniško unijo ter bili tudi sprejeti. Od tedaj naprej je bil boj Pullmanskih uslužbencev, Debsov boj. Neustrašenost, pogum in bistrost ter odločnost s katero se je Debs odlikoval v tem boju, mu zagotavlja mesto med najboljšimi delavskimi boritelji proti besneči sili kapitalizma. V tem boju je sodrug Debs dosegel svetovno priznanje.

Po posredovanju tedanjega demokratskega predsednika Grover Clevelanda, ki je bil najpogostejši sluga kapitalističnih mogotcev in ki je proti volji Illinoiskega guvernerja poslal na mesto štrajka zvezno vojaštvo proti štrajkarjem, je bil štrajk neuspešen. K porazu so tudi zvezna sodišča veliko pripomogla. Debs sam je bil obsojen na več mesecev zapora in z njim drugi uradniki unije.

Ko je Debs po šest mesečni ječi prišel v Chicogo, mu je ljudstvo priredilo veličanske ovacije. Ob tej priliki je imel Debs svoj znani govor "O svobodi", ki s prišteva med najboljše govore modernega časa.

Spomladi l. 1897. se je zbral v Ulrichovi dvorani v Chicagi ostanek članov Amer. železniške unije in ob tej priliki se je ustanovila "Socialdemokratska stranka", ki je kljub številnim pomanjklivostim zadobivala trdna tla med ameriškim delavstvom. Nepravilnosti so v tekcu časa izginile in danes je socialistična stranka najboljša organizirana politična stranka v Ameriki.

L. 1900. je socialistična stranka prvič stopila v politično arena Z. dr. Njen predsedniški kandidat je bil E. V. Debs, ki je dobil 96.931 glasov. L. 1904. je bil zopet predsedniški kandidat in

je dobil 408.230 glasov, l. 1908. je bil ponovno kandidat in je dobil 424.488 glasov.

Indianapoliška konvencija, ki se je vršila meseca maja, pa ga je v četrti določila za zastavonošo socialistične stranke, kar priča da uživa sodrug Debs neomajno zaupanje zavednega ameriškega delavstva.

DELAVCI, KI STE POGOJ —

(Nadaljevanje s prve strani.)

vrednost svojega dela, ki ga izvršuje v korist človeške družbe. Socializem bo dpravil rentiranje, obrestovanje in profit. To so trije viri, po katerih kapitalisti izjemajo delavce. S tem bo uničen kapitalizem in kapitalistična kontrola vlade; s tem pa bo odpravljena tudi revščina, ki je deležna velika večina človeštva. Vse to se bo zgodilo, kakor hitro bo dovolj ljudi to razumelo in bo voljno sprejeto. Mi delavci smo v ogromni večini in naša besda mora postati zakon, kakor hitro bomo dovolj razumni, da bomo to ukazali. Ni sile, ki bi mogla nam klubovati, ko se mi enkrat združimo ter odločimo odpraviti revščino za vselej!

Berite načela in program socialistične stranke, študirajte dobro vse! Uvideli bode, da vam nudi popolno rešitev vaše revščine in vašega življenja, vprašanje, ki je delalo vse vaše dosedanje življenje prazno, neprijetno, greuko in brez veselja! V platformi soc. stranke bode našli vse, česar ne najdete v platformah drugih strank in kar pomeni za delavca vse!

Skrbite, da dobi v roke ta list tudi vaš tovariš, ki ni naročnik! Povejte mu, da naj se vzbudi in spregleda svojo zmožo, da naj spozna resnico ter se pridruži milionski armadi zavednih volilcev, ki bodo oddali svoje glave za kandidate soc. stranke. Neopustljivo ste grešili zoper sebe, svojo družino in svoje tovarise sodelavce, ako pustite svojega aseda, da bo vsled svoje nevednosti prihodnji terek oddal svoj glas za svoje zatiralce in izkoriščevalce.

Vsak zaveden delavec naj stori svojo dolžnost! Čas za agitacijo je kratek; izrabite ga!

\$600.000 ZA IZVOLITEV TAFTA.

Iz New Yorka poročajo, da prispevki korporacij in posameznih kapitalistov za Taftov volilni sklad že znašajo do \$600.000. — "Darovali" so med drugimi: F. L. Seland \$50.000, Andrew Carnegie \$35.000, P. Morgan & Co. \$25.000.

Morgan in Carnegie je torej že v interesu, da je Taft zopet izvoljen. Brat delavce, ali si ti Morganov "partner"?

Zakaj godrnjaš?

Prijatelj, ti vedno godrnjaš, da nimaš dela, a glasuješ pa le za tiste, ki ti ne dajo dela.

Godrnjaš, da nimaš hiše, svojega doma, glasuješ pa vedno tako, da bodo vse hiše last bogatinov.

Godrnjaš, da si razcepan, da rabiš pošteno obleko, voliš pa le zmiraj za tiste kandidate, ki ti ne privoščijo niti cunj.

Godrnjaš, da si lačen: kadar greš na volišče, voliš pa za bankete bogatinom, a sebi pa za be-raško "župo".

Godrnjaš, da te zebe in rad bi tono premoga za en dolar (premogar dobi za tonu 30 centov), glasuješ pa neprestano tako, da je tona premoga pet dolarjev.

Godrnjaš, da je sladkor predrag in rad bi ga dobil po dva centa funt (izdelek sladkorja stane 134c.), voliš na zmiraj za sladkorni trust, in konsekvntno za 6 centov funt sladkorja.

Godrnjaš, da bi olje lahko bilo po dva centa galon (produkt olja stane samo tri petinke centa na galon), ponovno in ponovno pa glasuješ tako, da je olje od 10 do 30 centov.

In tako dalje vedno godrnjaš in godrnjaš, prijatelj delavce, vse polno imaš pritožb, vse polno želja, tvoje življenje je polno lukenj, mizerije in pomanjkanja

— ampak, kadar so volitve, takrat pa le vedno in vedno voliš tako, da zadovoljiš bogataše, kapitaliste, ne pa sebe.

Ne godrnjaj, prijatelj! Ne poma-ga nič! Sam si kriv svoje be-de! Tako dolgo, dokler glasuješ s kapitalisti, milionarji in miliardarji, jeden in tisti tiket — dok-ler voliš za iste kandidate, ktere voli tudi tvoj "boss", tvoj izko-riščevalec, tvoj gospodar — dok-ler glasuješ za koristi svojih raz-rednih nasprotnikov, kapitali-stov, tako dolgo, prijatelj dela-vec, boš vedno in vedno ostal hlapec, suženj, mašina — teptan boš, zaničevan, izkoriščen, pre-ganjan — brez dela boš slabo plačan, lačen boš, razcepan, brez strehe, suvan iz renta v rent, vržen na cesto, brez vsega — iz-gubil boš štrajk, pretepan od po-liticev, zaprt v ječo, pravice ne bo zate — trpel boš in trpel in še zmiraj godrnjal in godrnjal — in godrnjaje se boš zvrnil v prerani grob, ne da bi kadaj o-kusil lepoto in vse dobre reči, ki jih nudi bogati svet. . . !!!

Ne godrnjaj, prijatelj delavce! Spametuj se! Ne glasuj več za kapitaliste, za svoje tolovaje, za svoje roparje, kteri ti sistematično krajejo dan za dnevom, leto za letom, tvoj produkt, tvoj izde-lek, tvoj pridelek, tvoj kruh, ki

ti gre po vsi človeški in naravni pravici — kteri te skubejo in molzejo — kteri ropajo grižljive kruha in požirek mleka tvoji de-ci — kteri sesajo tvojo kri, tvoj mozeg — kteri prešajo tvoje mišice, gulijo te do kosti, in ko te izprežajo in ogulijo do kraja, vržejo potem v prešnik — tvoj kostnjak prevlečen z medlo ko-žo na "dump": v sirotišnico, bolnišnico, kjer pogineš, ko nisi več za rabo. . . !!!

Ne glasuj več za te! Ne glasuj več za republikance in demokra-te! Glasuj zase! Glasuj za dela-vec! Glasuj za stranko delavcev! — Glasuj za socialistično stran-ko! Glasuj za socialiste!

EMIL SEIDEL.

(Nadaljevanje s prve strani.)

viteljev, klesarjev in modelirjev. Ta organizacija je bila prisiljena iti na štrajk l. 1888 v Berlinu. Ob tej priliki je opravljal mesto odbornika v odseku in je bil kot tak večkrat aretiran. Štrajk je bil deloma dobljen.

L. 1892 se je vrnil v Ameriko in je dobil delo na Kolumbijski raz-stavi v Chicagi kot krvitelj lesa in modelir v gibus in vosek. Za tem je delal v prodajalni Fulle-Warren Co. in kasneje se je pre-selil v Milwaukee, kjer še danes živi.

Njegove tedanje življenske iz-kušnje v Ameriki kakor tudi v Evropi so ustvarile in njem revo-lucionaren duh in kot tak je bil eden izmed pionirjev v socialisti-nem gibanju v Milwaukee. Tu je bil večkrat kandidat na sociali-stičnem tiketu in bil tudi izvol-jen v mestni zastop. Spomladi l. 1910 pa je bil izvoljen za župana mesta Milwaukee, ki je bilo prvo večje mesto (387.000 prebvalcev) v Združenih državah, ki je izvoli-lo soc. župana.

Seidelova administracija je bi-la v sakem oziru popolen uspeh. To pripoznavajo tudi različni ne-pristranski socialistični kritiki, med katerimi so najodličnejši ameriški sociologi, kakor dr. Charles Eliot, prejšnji predsednik znane Harvard univerze, profesor Charles Zueblin, Louis F. Post in drugi.

Da Seidel kot župan ni pozabil delavstva in njegovih teženj, kaže dejstvo, da so v tekcu njego-vega županovanja se sprejele šte-vilne za delavstvo koristne od-redbe. Plače mestnih delavcev so se zvišale, delovni čas se je skrajšal in delovne razmere po tovar-nah so se s strogim nadzorstvom v vsakem oziru zboljšale.

Tako očiten je bil uspeh Seide-love mestne uprave, da so nasprot-niki uvideli svoje slabo stališče ter se združili zoper socialiste, ker so uvideli, da nezdruženi ni-so kos napredujočemu socializ-mu.

Kako neustrašen zagovornik delavskih pravice je bil mayor

Seidel je najjasnejše pokazal krojaški štrajk v Adlerjevih to-varnah vsled predolga delovne-ga časa in preniklih plač. Kakor pod prejšnjimi administracijami, tako je tudi to pot milwauška po-licija brutalno postopala z štraj-karji. Kakor hitro pa je Seidel zvedel o tem početju policije, je poslal policijskemu šefu John T. Jansenu naslednje pismo: Pritož-be prihajajo, da je policija pred kratkem psovala in surovo ravnala z brezposelnimi meščani. Najsi je že dalo povod tem pritožbam karkoli, jaz hočem, da veste, da policija nima nikake pravice po-sredovati pril judeh, ki ne kršijo zakona.

Pričakujem od vas kot policijskega šefa, da pojasnite moštvo svojega oddelka, da naj se niko-gar, ki je v svojih postavnih pravicah, ne pretepava ali žali. Urad-niki, ki bi kaj takega trpeli, in policaji, ki bi zvrševali bodo od-govorni za vse to!"

Učinek tega pisma je bil pri de-lavskih nasprotnikih tako silen, da so takoj v prihodnji zakono-daji z velikimi žrtvami dosegli zakon, po katerem zgubi mayor vrhovno oblast nad policijo, kajti kapitalisti so vedeli, da od Seide-la ne morejo pričakovati nobene zaščite proti delavcem. Spre-videli so, da se delavskim zahte-vam ne morejo protiviti, dokler delavce podpira in zagovarja me-stna uprava.

Seidel se je sicer moral za en-krat umakniti združenim silam vseh nasprotnih elementov, a šte-vilo njegovih glasov je narastlo, kar daje popolno upanje, da pri-de Seidel v kratkem zopet na čelo milwauškega mesta.

Na narodni konferenci social-istične stranke v Indianapolisu je bil sodrug Emil Seidel izvo-ljen za podpredsedniškega kandi-data.

LINCOLN IN DEBS.

John Swinton, kteri je poznau kot star časnikar in delavski agi-tator in kteri je l. 1860 slišal govor Abrahama Lincolna v Cooper Union dvorani v New Yorku, a 34 let pozneje Debsov govor na istem mestu, je pisal sledeče:

"Ko sem poslušal Debsa, spo-mnil sem se, kako slično je govo-ril Lincoln pred 34 leti na istem odru. Zdelo se mi je, da sem hkratu 34 let mlajši in da zopet poslušam Lincolna. Iz besed obeh mo je vel isti duh. . . Oba sta podala jeklen argument: v obeh govorih iste primere, isti preš-njajoči povdarki, isti humor in sarkazem in ravnotni ogenj; je-den kakor drugi je vzbudil pre-pričanje in navdušenje. . . Lin-coln je govoril za pravice tlačne-nega ljudstva; ravnotako Debs. Lincoln je govoril za napredek; istotako Debs. Lincoln je bil so-vražnik človeške sužnosti — in ravnotako je Debs."

Vabilo in poziv!
Rojakom v Chicagi in okolici:

Dne 3. novembra t. l. ob 2. uri popol.

se vrši velik javen ljudski shod

v veliki Hoerber's Hall-i,
na Blue Island Ave., in 21 st. Pl.

blizu 22. ceste in Ashland Ave., Chicago, Ill.

Na shodu bo govoril znameniti govornik
in predavatelj

ETBIN KRISTAN

IZ LJUBLJANE.

Ker je Rev. ANTON SOJAR iz Chicage, Ill., v št. 43 "Amer. Slovenca" pozval Etbina Kristana "na dvoboj z uma svitlim mečem", jemlje ta poziv klub šte. 1 Jugosl. soc. zveze na znanje in mu na ta dan v navedenih prostorih zagotavlja popolno svobodo govora, v katerem lahko zastopa svoja načela. Upamo, da se Rev. ANTON SOJAR iz Chicage zanesljivo odzove tej priliki.

VSTOPNINA PROSTA.

Klub šte. 1 sekcije J. S. Z.
Chicago, Ill.

Konec razrednega boja je v zmagi socializma!

Delavci hočejo visoke plače. Delodajalec pa je do tega, da plačujejo čim nižje plače svojim delavcem.

Delavci hočejo kratek delovni čas; delodajalec pa gledajo na to, da delavci delajo čim več ur.

Delavci zahtevajo prostorne, zračne, dobro rosvetljene in zdrave prostore, v katerih delajo. Delodajalec tlačijo delavce nakup v za-duhlih, slabo prezračenih, temnih in nezdruženih prostorih, da tako zmanjšajo poslovne stroške.

Delavci hočejo, da so na strojih varnostne naprave; delodajalec temu nasprotuje, ker varnostne naprave stanejo denar, vsled česar se zmanjšuje profit.

Delavci zahtevajo odškodnino za poškodbe, dobljene pri delu. Delodajalec temu nasprotuje, ker zanje ima profit večjo vrednost kakor človeško življenje.

Delavci zahtevajo, da so zaposleni vsi njihovi tovariši. Delodajal-ci vidijo v tem nevarnost za svoj profit, ker bi delavci lahko zahte-vali opravičeno izboljšanje, zato pa gledajo delodajalec vedno na to, da je čim več ljudi brez dela, da tako delavci med seboj konkurirajo za delo, kar kapitalistom v največji meri pomaga držati delavske plače na sedanjí sramotni višini. V dosego tega namena pospešujejo uvaženje drugorodnih delavcev.

Delavci zahtevajo, da se njihovim otrokom zagotovi primerna izobrazba v šolah. Delodajalec pa hoče, da hodijo otroci v tovarno, mesto, v šolo, in tudi raje vidijo, da so delavci kar najbolj nevedni, nerazodni, brezbržni in nezavedni, da se tem lažje dako izkoriščati.

Delavci si hočejo osvojiti postavodajne zastope, ki bodo varovali z zakoni delavske interese. Delodajalec se bojuje proti temu, ker hočejo da ostanejo zakonodajni zastopi še naprej njim naklonjeni.

Delavstvo je z odločnostjo sklenilo, da hoče imati vse svoje za-hteve izpolnjene. Delodajalec pa so sklenili, da bodo vsako delavsko zahtevo odločno odklanjali.

Delavstvo se organizira v unije. Podjetniki pa se organizirajo v svoje zveze.

Delavci se poslužujejo bojkotov in štrajkov v dosego svojih za-htev. Delodajalec se poslužujejo takozvane "crne knjige" in izporov v odrekanju opravičenih delavskih zahtev in prošenj.

Med tema dvema razredoma človeške družbe se bje neprestano hud in neizprosni boj, boj razrednih nasprotstev.

V tem boju se delodajalec poslužuje uspešnega orožja, katerega se pa delavci še niso navadili rabiti.

Delodajalec namreč uporablja zakonodajne zastope v to, da isti sprejmejo njim ugodne zakone, ki pa so naperjeni proti ljudskim masam.

Delodajalec porablja sodišča, da ta razlagajo zakone tako, kakor ti žele, da se razlagajo. Porablja sodnike v to, da isti izdajajo sodniške prepovedi proti delavskim organizacijam, da te ne smejo plačevati štrajkarjem podpore, da ne smejo objavljati imen delav-kim organizacijam sovražnih firm, sploh, da se ne smejo posluževati takih sredstev, ki bi pomagala do zmage.

Delodajalec se poslužuje milice, policije in detektivov, da ti pomagajo razbiti stavke ter prisiliti delavce nazaj v stari jarem. Da pa so delodajalec v stanu vsega tega posluževati se, je vzrok to, ker so delavci pri volitvah glasovali tako, da naj imajo delodajalec vso moč.

Republikanska in demokratska stranka kakor tudi napredna za-stopajo interese delodajalcev in delavskih izkoriščevalcev, to je kapitalistov. Te stranke dobivajo podporo izključno le od kapitalistov za njihov volilni boj.

Pri vsem tem pa je še vedno veliko delavcev tako nevednih in nezavednih, da podpirajo te delavstvu nasprotne stranke ter odda-jajo svoje glasove vedno za kandidate istih, a kljub vsemu temu se pa še vedno čudijo, zakaj je vlada vedno na strani delodajalcev in ne delavcev. Javno kakor beli dan je, da morajo delavci imeti svoje gu-vernerje, zakonodajne zastope in sodnike, ki bodo imeli delavsko na-ziranje, ne pa kapitalistično, kakor se to danes godi, predno morejo pričakovati, da bodo prišli do sprejema in izvrševanja pravih delav-skih zakonov. Vsi taki delavski postavodajni ni postavovzvrševalni organi bodo izvoljeni od delavcev in zato bodo vezani delati za dela-vec ter varovati delavske interese.

Kakor hitro bodo delavci toliko zavedni, da se bodo združili tudi na političnem polju, potem bo strta moč kapitalizma in njegovih za-stopnikov.

Kadar bodo delavci tako složni na volilni dan kakor so ob štraj-kih, potem bodo lahko dobili vse, kar potrebujejo za udobno in srečno življenje.

Kadar dobe kontrolo v različnih panogah vlade, potem jim ne bo težko priboriti si višje plače, krajši delovni čas, boljše delovne pogoje, odškodninski zakon, zakon o starostni penziji, državno zaposljevanje brezposelnih, boljše svobodnejšo in prostejšo izobrazbo za otroke in druge stvari, ki si jih žele.

Da, vse to lahko dosežejo in celo še več. Oni lahko odstranijo raz-red milionerjev in drugih bogatinov. Politično složni delavci bodo s svojo politično močjo prišli do lastovanja železnice, rudnikov, velikih tovarn, na podlagi česar bodo potem oni prišli do popolne vrednosti svojega dela, ki opravlja potrebno in koristno delo.

In kako vse to doseči? Z vladno močjo bodo lahko uveljavili princip skupnega lastova-nja v vseh panogah industrije.

Dokler ne bo vse to doseženo, dokler ne bodo delavci lastniki strojev, s katerimi delajo, dokler ne bodo delavci dobivali popolne vrednosti svojega dela, toliko časa ni misliti na konec tega razrednega boja.

To je poslanstvo socializma človeštvu. Socialistična stranka stre-mi za tem, da bo dala temu poslanstvu stvaren in določen izraz.

To poslanstvo je nad vse važno, poslanstvo, ki zasluži, da se vsak delavec natančno seznami z njim, kajti socialistično gibanje ima na-logo pospeševati vaše pravice, zvišati vaše dohodke ter dvigniti vaš upliv v človeški družbi.

Na delavstvu samem zavisi, kadaj bo izpolnil socializem svoje nalogo, kajti zmaga socializma leži v rokah zatiranega in izkorišče-vega delavstva. Socializem ni namenjen bogatinom in parazitom in njim tudi ne prinaša rešitve, marveč pogin; temveč je namenjen trpečemu delavstvu, njemu prinaša zaželjeno rešitev, njemu prinaša vse, kar je potrebno za življenje, primerno vzvišenosti človeka.

Razredni boj ima namon odpraviti iz človeške družbe razredni nasprotstva, kajti razredna nasprotstva so le posledica velikih krivič-ki se danes uveljavljajo v človeški družbi, ko živi eden, in sicer manjši del človeštva v nepisnem razkožju in brezdelnosti, dočim živi drugi, veliko večji del človeštva pri vsej svoji pridnosti in trpljenju v največji bedi in pomanjkanju.

Iz naselbin.

PRED VOLITVAMI.

(Dopis iz Milwaukee, Wis.)

Živimo v deželi svobode. Vsa črna je svoboda, da si nakopiči bogatstva; da živa vse vdobnosti življenja. Nasprotniki delavstva skušajo s to frazo olepšati veliko oporekano svobodo v Ameriki. Ljudje, kateri so navajeni korakati v življenju čez trupla v gaziti v delavski krvi, ženskih in otroških solzah, so vedno radi, da besede in iz njih izvira ravno za delavstvo vse gorje.

Oglejmo si nekoliko bližje to svobodo. Zjutraj rano se zbudi mesto iz spanja, počasi narašča hrup in ropot na cesti. Ljudstvo se vedno bolj množi; vsi hite proti črnim poslopjem; možje s skrbnimi pogledi so polni upanja za bodočnost, matere in deklice s prerano črnimi lici. To se godi vsaki dan, celo njih življenje. Narava odziva in umira pred njihovimi očmi, šumeči gozdi zeleni in v eno živade vabijo človeka k sebi, da bi si okrepčal bolešno telo, a on nesme tega videti, pred njegovimi očmi se dviga vedno ono črno poslopje, preteče in silno, ter ga opominja na delo. Ako odpre oči in zastrni v zlate solnne žarke in se mu vkrade v srce tiho hrenenje, oglasi se tuleč glas, skloni se mu glava, hiteti mora, da pomnoži bogatstvo drugim. Dolge ure stoji pred strojem, kupi blaga narašča; vsaki dan zapuša delo bolj utrjen, bolehen in sanja morebiti lepe sanje o boljši bodočnosti. Vidi pred sabo v duhu premoženje, ki si ga je v dolgih letih pridobil in zadovoljen je z življenjem, s svobodo, ki jo je živil, ko je smel napenjati svoje moči kolikor je hotel in ostati na svojem mestu čez navadne ure.

Prijejo pa zopet časi, ko se zapro vrata delavnice pred njim in stoji na cesti, s polnim sreem morečih skrbi.

Zopet je svoboden na drugi način. Velik svet in velika svobodna država leži pred njim. Svoboden je. Lahko se poda po tej svobodni državi in išče drugega prostora, kjer bo zopet imel svobodo stati dolge ure v delavnici. Poda se na pot, pride v drugo mesto, razveseli se mu srce, ko zagleda ogromne stavbe črnih poslopij, hiti proti njim, a tam mu zastavijo pot drugi, vrata vidi zaprta in obdana od množice, ki je ravno tako svobodna kot on; tedaj mu vstanejo druge misli. Naenkrat vidi življenje vse drugačno; zdi se mu, da ga tlači neka silna teža; spomni se nazaj na dolga leta trdega dela, zagleda pred seboj ogromno bogatstvo, ki so ga nakopičili njegove roke in začuti, da je truden, bolehen brez moči. Njegovo malo premoženje se začne kčiti, ko mu stopi pred oči brezposelnost, bolezen in starost. Počasi mu postane jasno, da je bil suženj, da je žrtvoval zdravje in mladost onim, ki so mu vedno znali vsiliti misel, da je svoboden.

Tako narašča armada onih, ki lele spremembe, ki si žele prave svobode. Narašča in sedaj pred volitvami stopa na dan; deli se na različne strani, od povsod jim dione kliči o svobodi, o dobrih potavah, o rešitvi delavstva. Na eni strani možje z žuljavimi rokami pod rdečo zastavo, ki kličejo brate v svoje vrste, na drugi strani oni, za katere so kopicili bogatstvo dolga leta, tisti, ki prodavljajo današnjo svobodo, ko jim nikdo ne brani izrabljati delavca, ko jim ne krajša nikdo svobode postavljati umetnejše stroje in metati delavce na cesto ter izrabljati ženske in otroke.

Na katero stran boš šel ti, tovariš? Ali na stran tvojih tovaršev, ali onih, ki se izkoriščajo. Ali upaš od njih pomoči? Vidiš, kdaj imajo moč, a kako jo rabijo nam v prid? V nekaj desetletjih prišlo je v tovarne na tisoče novih strojev, kateri delajo tamisto ljudi; manj delavcev in zletemu se za sto procentov več producira. To je onim nakopičilo milijarde; a kaj imamo mi od tega. Tovariš, videl si teči delavsko kri, vidiš, to je naš zaslužek. Begal si po ledenih ulicah in beračil za delo. Mučilo so te skrbi in beda. Živel si v slabem stanovanju, bil si slabo obločen. Videl si družine v bedi in otroke umir-

rati, ker so tovarne vzele materi moč, ker oče ni imel sredstev za pomoč. Oni, ki so imeli moč, niso vse to hoteli videti. Skušali so ti vbiti v glavo, da si svoboden in so med tem svobodo v blato tepali. Ali upaš, da bodo v bodoče dajali postavbe nam v prid? Če bi to hoteli, potem bi sami zoper sebe delali. Njim ni za nas, njih želja je: obdržati moč in da to zamorejo, lovijo naše glasove. Razdeljeni so v več strank; vsaka nam obeta zlate gradove, ena drugo pobijajo, a imajo vse skupaj eno misel: nakopičenje bogatstva, ohranitev današnjih razmer, ker le pod temi jim je zagotovljeno, da neomejeno izkoriščajo delavca. Zato pobijajo socialiste, ki hočejo dobiti moč v roke in narediti postavbe, ki bodo dale delavcu več svobode. Neizmerna bogatstva so danes na svetu, a kje so? V rokah nekaj moči, kateri določijo, kako bo delavstvo živelo, kako bo stanovalo, kako se oblačilo. In vendar so naše delavske roke izdelale vse to neizmerno bogatstvo. A mi nismo gospodarji samih sebe, niti države, če prav nas je milijone in milijone. Zakaj ne? Vidiš, mogoče tudi ti pripaš k onim nevednim, ki so sami svoji sovražniki in tudi vsega delavstva. Ali veš kaj zahtevajo socialisti? Da pride vse bogatstvo v roke ljudstva. Mogoče misliš, da hočejo denar razdeliti? Ne! Drugače. Tukaj ena prilika. V Ameriki se je letos pridelo za milijone bušelnov več žita kot lansk leto. Farmarji so bili primorani prodati vse po 30-40 centov ceneje kot prejšnje čase, a vzlic temu je moka dražja. Vlada Zdr. držav je izdala proračun o poljskih pridelkih. In kaj se vidi? Kar se je pridelalo v Ameriki to leto, zadostuje za celi svet za dobo enega leta. A vseeno plačujemo vse višje, ker vse to ima sedaj v rokah par mogočnejšev. Iz tega izvira za nje neizmerno bogatstvo, med tem, ko v mnogih delavskih hišah ni kruha. Ali pripošnaž tovariš, da bi bilo dobro, ko bi vse to imela država v rokah in ta država bi bila vladana od nas delavcev oziroma mož, ki bi jih mi izvolili iz naših vrst? Gotovo bodeš pripoznal, ker je jasno, da bi bilo potem vse to bogatstvo v rokah nas vseh in bi nobeden ne mogel izkoriščati. In isto je z vsemi stvarmi na svetu. Z železnicami, rudokopi, z eno besedo, z vsem bogatstvom. Oni stroji, ki danes izpodrivajo delavca in so zanj nesreča, bi bili potem zanj blagoslov, ker bi se lahko skrajšal delovni čas. Potem, ko bi se to ugodilo, prenehale bi nesreče po tovarnah. Delavci bi bili srečni in zdravi. Imeli bi prost čas, naobrazili bi se bolje, istakto svoje otroke. Tako bi postajalo človeštvo vedno boljše, vedno prostejše od ran, ki ga danes razjedajo. Ali hočeš tovariš, pomagati vse to doseči? Potem glasuj za socialistično stranko! Če tega ne moreš, se pa pridruži nji, kot zvest bojovnik svobode!

F. N.

Globe, Ariz. — Odkar so začeli Črnogorci odhajati v domovino vsled vojne, so se delavske razmere nekoliko zboljšale in delamo vsak dan. Sicer so pa volitve pred vrati in kakor vselej pred volitvami tudi letos kapitalisti pustijo da se bolje dela, naj potem lažje pridobijo delavce v svoje mreže, češ, ako boste volili za naše kandidate, boste imeli vedno dovolj dela, ako boste volili pa socialiste, potem pa ne bo nobenega dela. In kakor je bilo po vsakih volitvah, tako bo nedvomno tudi letos. Vsak dan bo napisano na desko: no man wanted.

Slovenski delavci in volileci! Volitve so pred nami! Vsak slovenski delavec naj gleda na to, da bo njegov tovariš sodelavec volil in dabo volil prave delavske kandidate, ki bodo delavce poznali tudi potem, ko bodo izvoljeni, ko bodo dobili priliko res kaj storiti za delavce. Kandidatje republikanske in demokratske stranke poznajo delavce samo pred volitvami, ko rabijo delavskih glasov za izvolitev, a potem ko so enkrat izvoljeni poznajo pa samo zatiralec in izkoriščevalce delavcev, kapitaliste. Socialisti so pa do sedaj še vselej pokazali, kjer so imeli priliko, da so ostali

delavcem zvesti tudi po volitvah. Eden ali drugi nezavednež bo rekel: kaj bom volil socialiste, saj ne bodo izvoljeni. Ja prijatelj, ako bi vsak tako govoril, potem bi sploh socialistov ne bilo. Pogledjete druge dežele, kako ponosno gredo naprej delavci, ter volijo socialistične kandidate! Le na ta način je mogoče delavcem priti do samostojnosti.

Do sedaj smo imeli v Washingtonu samo sodruga Bergerja. On je staval dovolj dobrih predlogov, a kaj pomaga, predlogi so bili samo stavljeni, a sprjeti niso bili, ker imajo republikanci in demokrate odločujočo večino. Dajte Bergerju dovolj tovarišev in boste videli, kaj znaajo socialisti. Zato je dolžnost vsakega zavrednega delavca, da gre na volišče ter odda svoj glas za socialistične kandidate in za nobeno drugo stranko.

Čas bi pač že bil, da bi delavci sprevideli svojo zmoto ter glasovali za svoje lastne koristi, a ne za koristi svojih lastnih izkoriščevalcev — kapitalistov. Vsak glas oddan za republikansko, demokratsko ali napredno stranko, je glas v korist delavskih izkoriščevalcev.

Volileci, na glasovnicah naredite križ pri socialističnem tiketu. Vsi na dan 5. novembra!

J. Paulič.

Yukon, Pa. — Zima prihaja vsak dan z večjo silo. Z zimo prihajajo za reveže hušji časi, novo trpljenje, nove muke. Gorje mu, kdor nima dela in sredstev, da si preskrbi gorke obleke in gorke stanovanje. Na milijone oblek se sedaj prodajo na milijone ton premoaga se razvozi na vse strani. Da, na milijone ton premoaga kupijo ljudje in človek bi mislil, da bodo sedaj premoagovniki delali s polno paro in da kljub temu ne bodo v stanu zadostiti vsem nebrojnim naročilom. Toda temu ni tako. Vse delo v premoagovnem ozemlju je nekam klaverno. Le toliko, da se giblje, saj pri nas je tako. Vseposvodi je opaziti, da se premoagovni podjetniki nič kaj dosti ne brigajo za svoja podjetja, marveč, da ves svoj čas porabljajo za politiko. To pač kaže, kolik strah ima ta gospoda pred izidom letošnjih volitev. Kot kapitalisti storijo vse, kar je v njih moči, da zmagoajo kapitalistične stranke, pod kojih okriljem jim bo še naprej dovoljeno ropati, moriti, goljufati in izkoriščati delavce še nadaljina štiri leta, ako zmaga ktera od teh kapitalističnih strank. Ako zmaga Taft ali Roosevelt, ali Wilson, bodo še naprej brez skrbi udrihali po delavskih plečih in njih hlapei bodo še naprej uprizarjali vsakovrstna grozodejstva in nasilja nad izkoriščanimi delavci. Na delavcih volilecih je ležee, kako se nam bo godilo prihodnja štiri leta. Za kar bodo glasovali, to bodo dobili. Kaj zna Taft, smo okusili zadnja štiri leta, kaj zna Roosevelt, vedo delavci od prej in kaj zna demokratska stranka, to je pokazal zadnji demokratski predsednik Cleveland in njegova kriza.

Tu pri nas na Yukonu je do malega vse rdeče; kakor drugod, se dobe tudi pri nas izjeme. Jaz sem mislil, da smo tukaj Slovenci, katerih ni posebno veliko, vsi ene in iste vere, a temu je drugače, kar kaže naslednji slučaj: Dne 6. oktobra se je sodrug Val. Škerle podal po naselbini za naročnike za "Proletarce". Obiskal je že pet hiš in vse je bilo v re-

de, nikamor ni prišel zastoj. Ko pa je prišel v šesto hišo, je pa natelet na pravo revolucijo. Psovke so letele vse navskriž in tudi pivske steklenice bi ne izostale, ako bi sodrug Škerle ne imel zaslonbe, od odzadaj. Ako bi prišel kdo vsak dan kolektat za cerkev, bi gotovo dobil, a kadar se pa gre za delavski list, od katerega ima delavec dosti koristnega za življenje, je pa ogenj v strehi. Človeku se zdi nerazumljivo, kako more človek, ki je vse svoje življenje jedel v potu svojega obraza trd kruh, ostati kljub temu še naprej tako zakrknjen in nasproten stvari, ki ima namen izboljšati njegov bedni položaj. Delo in spanje je ideal takega človeka. Vase drugo mu je španska vas, za takega človeka ne more zaveden delavec imeti drugega kakor pomilovanje ter reči s pesnikom: Zdrami, zdrami se trpin, konec naj bo bolečin!

Naročnik.

Springfield, Ill. — S tem, da smo dobili mi ameriški Slovenci sodruga E. Kristana v svojo sredo, smo povzročili pri nasprotnikih ogenj v strehi. Kako hud trn v peti našim mračnjakom in nazadnjakom je bil Kristanov prihod v Ameriko, kaže to, da je bil denunciran, še predno je stopil na ameriška tla, z namenom, da mu oblasti zabranijo vstop v "svobodno" Ameriko. Drug tak dokaz so podli izbruh župnika Sojarja v A. SL, iz katerih diha strast škodoželjnosti in zlobnosti. Razume se, da imajo vsi ti napadi ravno nasproten učinek, kakor žele Sojar & Co., kojih privrženecv se tudi izven Chicago in Jolieteta ne manjka in tako tudi pri nas ne. Ti ljudje, ki imajo vedno na jeziku najvišjo zapoved svoje vere: "Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe", ti ljudje se v praksi strogo drže načela: škoduj socialistom kjer in kolikor moreš, če jim več hudega prizadeneš, večje zaslužke imaš v nebesih.

Kakor že poročano, je bil Kristanov shod v naši naselbini napovedan za 12. okt. ob 8. uri zvečer. Razume se, da je bil ta shod tukajšnjim individuum Sojarjevega kalibra bodeč trn v peti in zato bi ga bilo treba po njih mnenju na vsak način preprečiti, pa naj bi se zato bilo treba poslužiti še tako umazanega "trika". Za podle duše celo lažljivo denuncianstvo ni bilo preumazano, samo da bi se zadostilo njihovim strasti.

Ker je bilo o tem shodu podrobno poročano, naj pripomnim še, da naši nasprotniki svojo prisego jako malo cenijo. Na podlagi mayorjeve izjave, je očitno, da so naši nasprotniki prisegli po krivem. Torej celo krivoprišestvo jim ni bilo preumazano sredstvo. S tem so se pokazali v tako jasni luči, da mora vsakdo njihovo poštenost in svetost po zaslužju ocenjati.

Poleg slovenskih delavcev iz Springfielda, so se shoda udeležili tudi slov. delavci iz Virdena, Ill., za kar jim gre priznanje.

K sklepu naj pripomnim, da se tudi med tukajšnjimi klerikaleci dobe posamezniki, ki obsojajo navedeni "trik" in zato te dopis ne zadene.

Živel socializem!

Joe Kamposh, tajnik kluba šte. 67.

Slovenski udarji ne hodite v Bingham, Utah, kajti tam so rudarji na stavki!

ADVERTISEMENT

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.
1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1406

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačno — plačati je le zdravila, 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 pop.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeči belniki naj pišejo slovensko.

M. A. Weisskopf, M. D.
Izkušen zdravnik.

Uraduje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.

1842 So. Ashland Ave.
Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

I. STRAUB
URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill.
Ima večjo zalogo ur, veriže, prestonov in drugih dragotin. Izvršuje vsakovrstna popravila v tej stroki p sodelo niski ceni.

POZOR! SLOVENC! POZOR!
SALOON
s modernim keglijščen

Sveče pivo v sodčkih in buteljka in druge ravnovrstne pijače ter unikat emodke. Potniki dobe šodno prenočišče za nisko ceno.

Postreba točna in izbena.
Vsem Slovincem in drugim Slovincem se tople priporočila

MARTIN POTOKAR,
1625 So. Centre Ave. Chicago

Dobra domača kuhinja. Odprto po dnevi in po noči.
"BALKAN"
KAVARNA - RESTAURACIJA
— IN POOL TABLE —
M. Poldrugáč 1816 So. Centre Ave.

Deni danes na stran in imel boš jutri!
Začni se nočoj!
Mi smo blizu tvojega doma in imamo odprto od sobotah od 6. do 8. ure.
INDUSTRIAL SAVINGS BANK
2007 Blue Island Ave., Chicago, Ill.
Varno, udobno in primerno!
22 let poslovanja.

Kdor hoče dela
naj se nemudoma naroči na najnovejšo knjigo:
"Veliki Slovensko-Angleški Tolmač"
da se bo lahko in hitro brez učitelja priučil angleščine. Knjiga obsega poleg slov. angl. slovnice, slov. angl. razgovore za vsakdanjo potrebo, navodilo za angl. pisavo, spisovanje angleških pism in kako se postane ameriški državljan. Vrhutega ima knjiga dodaj največji slov. angl. in angl. slov. slovar. Knjiga, trdo in okusno v platnu vezana (nad 330 strani) stane \$2.—in se dobi pri:
V. J. KUBELKA, 538 W. 145 St., New York, N. Y.

Edino in največje založništvo slov. angl. in raznih slovenskih knjig. Pišite po cenik.

ZDRAVLJENJE V 5 DNEH Varicocele Hydrocele BREZ NOŽA IN BOLEČIN
Ozdravim vsacega, kdor trpi na Varicocele, Strukturi; dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčno nezmožnost, vodenico in bolezni tiščih se moških.
Ta prilika je dana zlasti tistim, ki so izdali še velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki se bili zdravljeni po tucatih zdravnikov, brezuspešno, da posedujem le jasno edino sredstvo, s katerim zdravim vseeno.
Popravite Vaše zdravje
Pridite v moj urad in govorite zaupno. Govorimo vse jezike. Debiti boste najboljšje navzete in prednosti, ki sem si jih iztekel v moji 14-letni praksi kot specialist v boleznih pri moških.
Ozdravim pozitivno šolodec, pljuča, ledice in neprilike v jetrih (Za neuspešno zdravljenje ni treba plačati).
TAJNE
moške bolezni
zguba nagova, bolezni v ledicah in jetrih
zdravim hitro za stalno in tajno. Živčene onemoglosti, slabost, napor, zastrupljenje in zguba vode.
PLJUČA
načubo, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim po moji najnovejši metodi
Zastrupljenje krvi
in vseh drugih kožnih bolezni, kakor pršice, lueciji, onemoglost itd.
Ženske bolezni
beli tok, bolečine v očituri, garje, otekline, pečja in druge organske bolezni zdravim za stalno.
(Preiskovanje brezplačno) (Nasveti zaston)
DR. ZINS, 183 N. Clark Str. Chicago
med Randolph in Clark
Odprto: 8 zjutraj do 8 zvečer. Ob nedeljah od 8 zjutraj do 4 pop.

It doesn't pay to neglect your Health

Če pridete domov bolni, če imate glavobol, bolečine v prsih, grlu in potem obolite za nekaj tednov!

Dr. Richterjev PAIN-EXPELLER

poznano staro domače zdravilo vas reši bolečin, ako ga takoj rabite.

Imejte vedno steklenico doma. Vsi predpisi so natanjeni na omotu. 25c. in 50c. steklenice.

Čuvajte se ponaredb in pazite na sidro in naše ime.

F. AD. RICHTER & CO., 215 Pearl St., New York, N.Y.
Dr. Richterjevo Congo Pillule elajajo. (25c. ali 50c.)

Platforma in program socialistične stranke za leto 1912

Sprejeta na narodni konvenciji v Indianapolis in po splošnem glasovanju strankinega članstva.

PLATFORMA (NACELA).

SOCIALISTIČNA STRANKA V ZEDJINJENIH DRŽAVAH izjavlja da je kapitalistični sistem preživel svojo zgodovinsko funkcijo in postal je popolnoma nezmožen, da bi bil kos problemu, kateri se danes pojavljajo v človeški družbi. Mi obsojamo današnji preživel sistem kot gnjil in korumpiran in izvirnik nepopisne mizerije ter trpljenja za celi delavski razred.

Ta sistem je kriv, da je prišla industrija cele republike absolutno v pesti plutokracije, ktera iztisne vsako leto spotine milijonov dolarjev iz proizvajalcev. Plutokracija, ktera se danes ne boji več nobenega organiziranega odpora, izteza svoje pohlepne roke tudi po še nerazvitih dohodninskih virih naroda: — zemlji, rudnikih, pragozdih in vodnih silah v vseh državah Unije.

Kljub množenju delokrajšajočih strojev in vsestranskemu napredku v industriji, kar omogočuje cenejše proizvodnje, postaja delež proizvajalcev (delavcev) vedno manjši, med tem ko je draginja življenjskih potrebščin vedno večja. Toliko naglašana in hvaljena prosperiteta ljudstva obstoji le za gospodujoči razred; za ostalo ljudstvo pa pomenja še težje breme bede. Draginja je obentiti v vsaki hiši. Milioni delavcev spoznavajo od dne do dne, da s svojimi plačili ne morejo več izhajati in da postaja njih življenje srida bitka za sam obstanek.

Množice brezposelnih postopajo po ulicah naših mest ali se vlačijo od države do države in čakajo, kdaj se bo mogotcem poljubilo pognati kolesa industrije.

Farmarji v vseh državah so odirani potom rastočih cen farmarskega orodja in masinerije in pretirano visoke najemnine, pošiljateljskih stroškov in shrambnih pristojbin (storage charges).

Kapitalistična plutokracija brez usmiljenja gnje in ubija srednji stan (male trgovce in obrtnike) ter jih tira v vrste brezposelnih mezdnih delavcev. Brezdušni industrialni despotizem je že zakoval v spone ogromno večino ameriškega ljudstva.

Ravno kapitalistični sistem je odgovoren za: naraščajoče breme vojnih priprav, revščino, podzemsko stanovanje, otroško delo, večino slučajev blaznosti, zločinov, prostitucije in bolezni, ki mučijo človeštvo.

Delavski razred je pod tem sistemom izpostavljen morem razmeram; izpostavljen je bojarni in nepotrebnim nevarnostim za telesne ude in življenje; preganjan in tepen s sodnimi razsodbami, prepovedmi (injunction) in krivičnimi zakoni — skratka: delavski razred vedno služi kot plen v korist gospodujoče oligarhije bogatašev. Istotako so otroci delavcev tudi izpostavljeni neizobrazbi, prezgodnjemu ubijajočemu delu in mračnemu življenju.

Spiro vsega tega zla, ki je tako očito, da ga ne more prezreti noben trezen opazovalec, pa zakonodajni reprezentantje republikanske in demokratiške stranke služijo zvesto samo izkoriščevalcem. Zakonske predloge, ktere so obljubljale ameriškim delavcem kolikortoliko človeške in pravične olajšave — ki jih delavci drugih civiliziranih držav že davno uživajo — bile so zadušene v odsekih brez debate in zakoni, namenjeni v prid farmarjev in splošnih konsumentov, bili so pa tako zverženi in zasukan, da ne morejo koristiti nikomur kot samo kapitalistom v nadaljno izkoriščanje. Splošna nezadovoljnost in nemir, ki sta naravna posledica izkoriščanja, prisilila sta obe stari stranki, da sta vzakonihi nekaj regulativnih načrtov, ki pa v resnici niso niti najmanj omejili moči plutokracije; ravno narobe: v nekaterih slučajih so jo celo povečali. Protitrušni zakoni, regulacija železnih družb in obtožbe ter preiskave, temelječe na teh zakonih, pokazale so se popolnoma brez vrednosti, da, celo smešne.

Nobena, najsibo republikanska ali demokratiška, vlada ni do danes še omejila — niti ne pokarala — plutokracije. Ta gre svojo pot neovirano naprej pod vsako vlado izraza Clevelanda, McKinleya, Roosevelta in danes, ko imamo Tafta.

Zakonodajnemu šušmarjenju in vladnemu hlapčevanju pa še pomagajo ameriška sodišča. Sodišča so ojačila in sankcionirala moč današnjih plutokratov, kakor so ob času Dred Scottovega razsodba sankcionirala sužnjedstvo pred civilno vojno. Sodišča so danes golo orodje za izkoriščanje delavstva in za zatiranje svobode govora in zborovanja.

Vsled tega proglašamo, da je vsako nadaljno potrpljenje v takih razmerah nemogoče. Storiteli hočemo temu konec. Izjavljamo, da so te razmere posledica sedanjega sistema, v katerem se proizvaja v dobrobit privatnega moloha namesto v dobrobit družbe. Proglašamo dalje, da proti temu zlu ni in ne more biti nobene pomoči: niti nadomestne olajšave druge, kakor jedino v socializmu, ki bi omogočil proizvodnjo v splošno dobro, tako da vsak delavec prejme družabno vrednost za bogatstvo, ktereja proizvaja.

Človeška družba je razdeljena v različne skupine in razrede, ki temeljijo na materialnih interesih. Razredni boj je fundamentalni boj med dvema glavnima razredoma: kapitalističnim, kateri poseduje sredstva za proizvodnjo, in delavskim razredom, kateri mora rabiti ta sredstva pod pogoji, kakršne mu diktira prvi.

Kapitalistični razred, dasiravno manjši po številu, ima v svojih pestih tudi vlado — legislativno, izvršilno in pravosodno. Potom organiziranega tiska kontrolira dnevne vesti, ki krožijo po časopisju; vpliva na učilišča in šole, da — tudi na verske institucije. Zaslepiti zna celo javnost in je v stanu diktirati ljudstvu navade in javno mnenje o dobrem in slabem, o pravem in krivem.

Delavski razred, kamor spadajo vsi, ki so prisiljeni delati, da se preživijo, bodisi z rokami ali z umom, bodisi v tovarni, rudniku ali na polju — po številu daleč prekaša kapitalistični razred. Da delavski razred ni še prišel do premoči, krivo je temu pomanjkanje učinkovite organizacije in razredne solidarnosti. Kakor hitro delavci pridejo do uspešne organizacije in se zavedo razredne solidarnosti, zadobili bodo moč sklepati zakone in kontrolo nad celo industrijo v svoj lastni dobrobit.

Vse politične stranke so izraz gospodarsko-razrednih interesov. Vse druge stranke — razen socialistične — predstavljajo eno ali drugo skupino vladajočega kapitalističnega razreda. Politični konflikti teh strank so le odsev medsebojnega tekmovanja med kapitalističnimi skupinami. Za delavce nimajo ti konflikti nobenega važnega pomena, pa naj bo izid istih kakršen že hoče. Zmaga ene ali druge stranke — republikanske ali demokratiške — na političnem polju pomeni zmago kapitalističnega razreda na gospodarskem polju.

Socialistična stranka je politični izraz gospodarskih interesov delavskega razreda. Porazi te stranke so porazi delavcev in njena zmaga je njih zmaga. To je stranka, ki je ustanovljena na znanstvu in zakonih družabnega razvoja. Ker se danes vse družabne potrebe socialno proizvajajo, zahteva socialistična stranka, da so sredstva za proizvodnjo in distribucijo istih tudi socialna lastnina pod demokratično (ljudsko) upravo.

Nasproti ekonomski in politični sili kapitalističnega razreda morajo delavci postaviti svoje ekonomske organizacije in svojo politično moč. Ako so previdni in razredno zavedni, zamorejo se delavci s tem svojim orožjem lahko upirati kapitalističnemu razredu, razbiti spone mezdne sužnosti in se prilagoditi za bodočo družbo in za bodoči družabni red, kateri ima nadomestiti kapitalizem.

Socialistična stranka zatorej pozivlja mezdne delavce, male farmarje in vse ostale koristne delavce, da se organizirajo za gospodarsko in politično akcijo. Zavezuje se, da bo vselej in pri vsaki priliki podpirala delavce, bodisi na polju, v tovarnah in v rudnikih v njih pravičnem boju.

Od poraza ali zmage delavske stranke v tem novem boju za svobodo zavisi tudi poraz ali zmaga širokih plasti priprostega ljudstva, zavisi padec ali triumf popularne vlade.

Socialistična stranka je stranka današnje revolucije, ktera znači preporod nove dobe: prehod iz ekonomskega individualizma v socializem, iz mezdne sužnosti v svobodno kooperacijo, iz kapitalizma v industrialno demokracijo.

PROGRAM.

Z namenom, da se delavci čimbolj okrepe v boju za naš končni cilj in da se s tem večjo silo upirajo kapitalističnemu izkoriščanju, propagiramo in se zavezujemo izpolniti po naših izvoljenih uradnikih sledeči program:

KOLEKTIVNO LASTNIŠTVO.

1. Kolektivno (skupno) lastništvo in demokratična (ljudska) uprava železnice, žičnih in brezžičnih brzojavov in telefonov, ekspresa, parobrodništva in vseh ostalih družabnih sredstev za transportacijo in komunikacijo ter končno vseh večjih industrij.
2. Muniipalna, državna ali federalna vlada naj nemudoma otvori svoje žitnice, klavnice, skladišča in druge distribucijske postojanke v svrhu omejitev sedanje neznozne dragine.
3. Rudniki, premogokopi, kamenolomi, petrolejski vreleci, gozdovi in vodne sile naj postanejo javna last.
4. Ohrana in razvoj naravnih bogastev v dobrobit vsega ljudstva
  - (a) z umnim pogozdovanjem in protekcijo lesovja;
  - (b) potem izsuševanja močvirnatih krajev;
  - (c) potem napeljevanja tekočih voda in uporabe vodnih sil;
  - (d) z odpravo sedanje ekstravagantne potrate zemlje in bogatih produktov rudnikov in petrolejskih vrelecev.
  - (e) z izboljšanjem in z gradnjo novih cest in kanalov.
5. Kolektivno lastništvo zemljišč, kjerkoli je to praktično; v slučajih, kjer je nepraktično, pa apropiacija potom obdavljenja letne rentne vrednosti vse zemlje, ki služi v špekulativne ali izkoriščevalne svrhe.
6. Kolektivno lastništvo in demokratična uprava bančnega in denarnega sistema.

BREZPOSELNOST.

Hipna pomoč od vlade brezposelnim delavcem potom otvoritve vseh koristnih javnih del. Vse osebe, ki so vposlene pri javnih delih, morajo biti najete direktno od vlade, ne smejo delati več kakor osem ur dnevno in po obstoječih unijskih plačah. Vlada

mora tudi ustanoviti posredovalnice za dobavo dela; državam in občinam mora posoditi denar brez obresti v svrhu izvrševanja javnih del in storiti mora v danih močeh vse potrebne korake, da omeji bedo med delavci, ktero je provzročila anarhični kapitalistični razred.

INDUSTRIALNE ZAHTEVE.

Zdravje in življenje delavcev in njih rodbin se ima čuvati in ohraniti potom

- 1.) skrajšanja delavnika sorazmerno z naraščajočo uspešnostjo masinerije;
- 2.) odpočitka za vsakega delavca najmanj poldrugi dan v tednu;
- 3.) boljšega nadzorovanja (inšpiciranja) delavnic, tvornic in rudnikov;
- 4.) prepovedi dela za mladino pod šestnajstim letom;
- 5.) kooperativne organizacije industrij v federalnih kaznilnicah v korist kaznjencev in njihov odvisnikov;
- 6.) prepovedi meddržavne transportacije (izvoz ali uvoz iz ene države v drugo) proizvodov otroškega in kazniškega dela kakor tudi proizvodov in nenadzorovanih tovarn in rudnikov;
- 7.) odprave profit-sistema pri vladnih delih, kteri se naj nadomesti z direktnim vposlavljanjem delavcev ali pa potom pogodb (kontraktov) s kooperativnimi skupinami delavcev;
- 8.) ustanovitve minimalnih plačilnih lestvic in potom
- 9.) odprave oficijelne dobrodelnosti (charity), ktera se naj nadomesti z starostnim zavarovanjem, za ktero ni treba ničesar prispevati, dalje z generalnim sistemom državnega zavarovanja proti brezposelnosti in telesnim poškodbam ter z obveznim zavarovanjem delavcev po delodajaleh — brez stroškov delavcev — proti boleznim, nesrečam in smrti.

POLITIČNE ZAHTEVE.

1. Absolutna svoboda tiska, govora in zborovanja.
  2. Vpelje naj se naraščajoči dohodinski davek, poveča sedanjih korporacijskih davek na dedščine naj se pa raztegne tako, da bo naraščal sorazmerno z vrednostjo posestva in z ozirom na bližnjost sorodstva. Dohodki teh davkov imajo se porabiti za socializacijo industrij.
  3. Odprava monopolnega lastništva patentov, ki se naj nadomesti s kolektivnim lastništvom in z direktnimi nagradami iznajditeljem potom premij ali odlikovanja.
  4. Neomejena in jednaka volilna pravica za moške in ženske.
  5. Inicijativa, referendum, odpoklic in proporcionalno zastopstvo, narodno in krajevno.
  6. Odprava senata in predsednikovega veta (zavračanja zakonov).
  7. Volitev predsednika in podpredsednika direktno od ljudstva.
  8. Vrhovnemu sodišču Zedinjenih držav naj se odvzame moč razsojati o ustavnosti zakonov, ki jih sprejme kongres. Narodni zakoni naj se prekličejo ali odpravijo le potom sklepa v kongresu ali potom splošnega glasovanja vsega ljudstva.
  9. Odprava sedanjih omejenosti glede spremenitve ustave, tako da se ustava zamore spremeniti ali dodati potom odloka večine volilecev.
  10. Podelitev volilne pravice v Columbia districtu z zastopstvom v kongresu in z demokratično formo muniipalne vlade samo za krajevne razmere.
  11. Demokratična (ljudska) vlada za vse teritorije Zedinjenih držav.
  12. Vzakenitev splošne izobrazbe, zlasti vokativne (poklicne) izobrazbe za razne koristne stanove. Ustanovi naj se posebni vladni oddelek za ljudsko izobrazbo.
  13. Sprejmejo naj se nadaljni zakoni za vzdrževanje dobrih zdravstvenih razmer. Ustanovi naj se neodvisni zdravstveni biro, s takimi določbami, ki bodo dovoljevale popolno svobodo praktičnim šolam.
  14. Sedanji biro za delo se ima ločiti od trgovskega oddelka in postane naj samostojni vladni oddelek.
  15. Odprava vseh federalnih distriktov (okrožnih) sodišč in distriktov prizivnih sodišč. Z zadevami, ki izvirajo med državljani iz več držav in iz inozemskih korporacij, naj se pečajo samo državna sodišča. Vse sodnike naj izvoli ljudstvo za kratko dobo.
  16. Sodiščam se mora takoj odvzeti moč za izdajanje sodnih prepovedij (injunction).
  17. Brezplačna administracija zakona.
  18. Sklicati se ima konvencija za revizijo ustave Zedinjenih držav.
- Te zahteve, ktere po močeh zamoremo izsiliti iz kapitalizma v olajšavo delavcev, so samo priprave delavcev za polastitev vlade (muniipalne, državne in zvezne ali federalne), na kar lahko položijo temelj novemu sistemu za socializirano industrijo, kar jim gre po človeškem in prirodnem pravu.

Angleški rudarji.

Z velikim interesom in z nemojo skrbjo so zasledovali na Angleškem 23. letno konferenco britske rudarske federacije, ki je zborovala pretekli teden v Swansea. Sicer ni v rudništvu pričakovati nobenih velikih gospodarskih bojov, toda javnost je bila vendar željna izvedeti, kakšen vtis je napravil na rudarje izid velike stavke v začetku leta in kaj nameravajo rudarji za naprej! Tudi meščanski listi si ne morejo več zatiskati oči pred spoznanjem, da je prešlo vodstvo federacije v roke socialistov. To se je prav jasno pokazalo v izvolitvi sodruga Smillieja za predsednika federacije. Da se bo v to osebno izpremembo izvršil velik preobrat v vsem življenju rudarske federacije, o tem ni nobenega dvoma. Že med kratkim časom izraza smrti Enoch Edwardsa, v katerem je podpredsednik zavzemal mesto predsednika, se je lahko opazila vsa večja živ-

valnost v gibanju nekoč tako neokretne orjaške zveze. Vprašanje podražavljanja rudnikov je stopilo iz štadija v štadij propagande. Federacija je izdelala zakonski načrt za podražavljenju britskega rudništva in namerava po vsej deželi razviti velikansko propagando v prilog tega načrta.

Tudi govor, s katerim je predsednik otvoril letošnjo konferenco, kaže na to, da gre razvoj res v tej smeri. Privikrat v svoji zgodovini je konferenca rudarjev slišala predsedniški govor, ki ni obstojal iz tisočkrat premetlih fraz, v katerem se je temveč skušalo dati mišljenju in delovanju organiziranih rudarjev pravo smer in cilj. Zlasti zanimiv je bil oni pasus v govoru, ko je predsednik naglašal potrebo, da se v rudništvu v interesu delavstva in v interesu celokupnosti sploh po državi, in ko je naznanil propagando, ki jo je bila zveza sklenila. "Že mnogo let sem", je dejal predsednik, "sno na naših letnih zborih sprejemali resolucije, ki

sno v njih izjavljali, da je čas dozorel, da preide rudništvo v roke vlade, ki naj rudnike obratuje v interesu vsega naroda. Mislim, da je stavka ljudstvo podražavljenju rudnikov nekoliko približala, ali bi ga vsaj morala približati."

Tudi o sindikalizmu je sodrug Smillie razpravljajal. En del časopisja je njegova izjava tako po polnoma napačno interpretiral, da je iz zagovornika podražavljenja postal prijatelj ali zagovornik sindikalizma. Kar je predsednik rudarjev dejal in kar je tudi pozneje v privatnem pogovoru potrdil, je to, da se sindikalizem ne sme kar meni nič tebi nič obsojati, ker ima ta beseda na Angleškem tako malo kredita. Kar se na Angleškem razumeva pod sindikalizem, je nekaj zelo nejasnega. Ako se razume pod tem pojmom gibanje, ki se je postavilo za cilj, da s pomočjo sabotaž spravi proizvodna sredstva kakor industrije v roke delavcev te industrije, potem je Smillie nasprotnik sindikalizma; to bi bil

smešen individualizem. Ako pa se razumeva pod sindikalizmom združitev strokovnih organizacij v industrijske zveze in pa narodno in mednarodno združitev teh zvez, potem je po njegovem mnenju prav malo delegatov, ki bi bili nasprotniki te zahteve.

BOLGARSKA SOCIALNA DEMOKRACIJA IN VOJNA.

Dočim so se vse meščanske stranke navduševale za vojno, je kakor na Srbskem, edina bolgarska socialna demokracija ona stranka, ki zavzema nedvoumno in odločno stališče proti vojni. V času, ko je vojni entuziazem zaslepljenih mas prikipele takorekeč do vrhunca in so te mase na sofijskih ulicah demonstrirale za vojno, v času, ko je bilo naravnost življenjsko nevarno apelirati na razum, so šli sofijski sodrugi mirno in zavestno na ulice, da protestirajo proti vojni in mobilizaciji in manifestirajo svojo odločno voljo za mir. Da je pri tem zvesti sodrug

Vlasov izgubil življenje, je pač dokaz, kako blazna je vojna strast nerazsodnih množic. Pa ne samo na ulici, tudi v sobranju je edini socialistični poslanec Sakazov neustrašeno nastopil proti vojni in mobilizaciji, ravno tako, kakor njegov tovariš Lapčević v srbski skupščini.

Bolgarska socialna demokracija je sicer razcepljena v dvoje smeri. Radikalna frakcija je ostro nastopila proti avtonomiji Makedonije, kakor jo propagirajo meščanske stranke. Radikalna frakcija je namreč mnenja, da bi izvedba te avtonomije sploh ne pomenila nikakšne rešitve balkanskega vprašanja. Kajti avtonomija Makedonije bi bila ravno tako preporna točka za balkanske države in njihove dinastije, kakor tudi za evropsko diplomacijo kakor zaslužena Makedonija. Sicer pa bi evropske velesile ki so zainteresirane na balkanskem polotoku, tudi pod nobenim pogojem ne pripustile, da bi se ustvarila v resnici avtonomna Makedo-

nija. Vojna bi koristila samo o svojevredni politiki interesirani velesili. Vojna med Bolgarijo in Turčijo koristi pred vsem ruske mu osvojevalnemu ostromljenju na Balkanu. Potem stopi tudi ruska tajna konvencija z Bolgarijo v veljavo, po kateri zasede v slučaju vojne s Turčijo rusko bodje bolgarska pristanišča ob Črnem roju. S tem bi bila Rusija zagotovljena invazija na južno Bolgarijo, odkoder pelje pot za najkrajša pot v Carigrad. Vojna za "avtonomijo" Makedonije bi ne da bi dosegla svoj smoter, Bolgarsko totalno izžepala in o slabljenju Bolgarija bi bila potem ruskemu despotizmu na milost in nemilost izročena.

Zato bolgarska socialna demokracija odločno nastopa proti tej vojni ter se z vso energijo zavzema za združitev balkanskih narodov v federativno republiko. Talo naloge je za bolgarsko socialno demokracijo in za socialno demokracijo balkanskih dežel sploh temu najnujnejša, ker je jasno, da

Jugoslovanska socijalistična Zveza v Ameriki.

IZVEŠTANJE:

Zavetnik st., Tomo Bešenik, M. Lucić, Frank Podlipiec, V. Tomašek, R. B. Savich, S. Fabianich, Frank Petrić, gl. tajnik, 111 Market St., Chicago, Ill. Sejo izveštaje so vsaki prvi četrtak v mesecu ob 8 uri zvečer.

Klubi, ki žele govorinke, naj se obrnejo na gl. tajnika.

KANSAS: — Fort Smith, Ark. — Jugosl. soc. klub, taj. Frank Porenta, R.F.D. 3, Box 147.

ILINOIS: — Chicago, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Podlipiec, 604 N. Curtis St., organizator M. Kulovec.

La Salle, Ill. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Rogel, 1037 — 2nd St. Chicago, Ill. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jos. Krpan, 1830 So. Center Avenue.

Chicago, Ill. — Jugosl. žensko soc. udruženje, tajnica Frances Novak, 408 W. Elm Street.

Chicago, Ill. — Jugosl. soc. udruženje, taj. Rada Teofonov, 2318 Clybourn av. Oakley, Ill. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Alant, box 67.

Waukegan, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Josip Petrović, 311 South Ave. Sejo so vsako zadnjo nedeljo v mesecu ob 2 uri popoldne v dvorani sedr. P. Mahnič.

Panama, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Joe Ferjančič, box 10.

Virden, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Sim. Kaučič, Box 631. Sejo so vsako 2. in 4. nedeljo v mesecu ob osmi uri zjutraj v Union Hall.

East St. Louis, Ill. — Jugosl. socialistično udruženje, tajnik John Badalich, 1200 N. 3rd St.

Chicago, Ill. — Jugosl. socialistično udruženje, tajnik Simon Fabjanich, 2337 Wentworth ave.

Livingston, Ill. — Jugosl. socialistični klub, tajnik Frank Krek, P. O. Springfield, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Joe Kampoch, 1602 Capitol Ave.

Witt, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Tavornick, Box 135.

DIANA: — Indianapolis, Ind. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Fred Schoshl, 350 W. Washington St.

Canton, Ind. — Jugosl. soc. klub, tajnik Victor Zupančič, box 17 R. E. — Organizator L. Prašnikar. Sejo so vsako prvo nedeljo ob 5 uri popoldne.

Gary, Ind. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Geo. Maravich, 2193 Washington Street.

Indianapolis, Ind. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Joca Petrovich, 607 W. Washington Street.

KANSAS: — Brexey Hill, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Lekše, Box 94.

West Mineral, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Goršek, box 489, Stone City, Kans. — Sejo so vsako 1. in 3. nedeljo v mesecu ob 4 uri popoldne pri šef. Deliću.

Frontenac, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Krajčelj, Box 108.

Fleming, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik M. R. 2, Cherokee, Kans.

Franklin, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Vogel, Box 38.

Skidmore, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Čemažar, Box 34.

Carona, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Blaž Mezori, Box 162.

Stone City, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Mihe Maček, Box 484, Stone City, Kans.

CHICAGO: — Calumet, Mich. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jos. Ozanich, 4074 — 5th St.

Detroit, Mich. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Milan Kirin, 1200 Russell St. St.; organizator, Jos. Mantony.

Detroit, Mich. — Jugosl. Uduž., tajnik F. Radosevich, 803 Franklin St.

MINNESOTA: — Chisholm, Minn. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik A. Mahne, Box 152.

Aurora, Minn. — Jugosl. soc. klub, tajnik John G. Mihelich, b. 251.

MISSOURI: — St. Louis, Mo. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jos. Filipovich, 3202 Chouteau St.

MONTANA: — Red Lodge, Mont. — Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Yeller, Box 47, organizator Frank Doniček.

NEW YORK: — New York, N. Y. — Jugosl. soc. udruženje, taj. Josip Peršak, 89 St. Marks Place (8th Str.)

OHIO: — Glencoe, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Pavel Dolenc, L. Box 43. — Redne mesečne seje so vsako 2. nedeljo popol. pri sedr. N. Ziembergerju.

E. Youngstown, O. — Jugosl. soc. udruženje, taj. Z. Ivanovich, Box 243.

Steel, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Dernač, Box 26.

Cleveland, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik M. Petrović, 5912 Prosser av. Jos. Rauch, organizator. — Sejo so vsako 2. in 4. nedeljo v mesecu ob 9 uri popoldne v Jaites Halli, 6004 St. Clair Ave.

East Palestine, O. — Jugosl. soc. skupina, taj. Jak. Istenich, b. 304. Sejo se vrše vsako zadnjo nedeljo ob 2 uri pop. v mesecu pri sedr. Fr. Bogataju.

Collinwood, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Gus. Kabaj, 3528 E. St. Clair Av. Cleveland, O. — Jugosl. socialistični klub, tajnik John Petrich, R. 2, Box 33 D.; organizator Matt Slabe.

Barberton, O. — Jugosl. socialistični klub, tajnik Frank Levstek, 817 Wooster ave.

Cleveland, O. — Jugosl. socialistično udruženje, tajnik Peter Pleško, 1430 E. 40th Street.

Collinwood, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Koželj, 4429 Aspenwalle av.

Euclid, O. — Jugosl. socialistični klub, tajnik John Ulaga, Cut Rd. & Goldard St., organizator Karol Kotnik.

Akron, O. — Jugosl. socialist. udruženje, tajnik Ivan Blažević, 207 So. Forge St.

Lorain, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Geo. Petkovšek, 1794 E. 29th St.

OREGON: — Oregon City, Oreg. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Kurnik, b. 244.

Portland, Ore. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik J. Obad, 1088 So. Front St.

PENNSYLVANIA: — N. S. Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Kratochvil, 506 Chestnut St.

Conemaugh, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Jack Kocjan, Box 508.

Forest City, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Verbaš, Box 140.

E. Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik John Gračanin, box 388.

Sygan, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Kvartich, b. 453, Morgan, Pa.

Clairton, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Miro Zvonar, Blair Sta., B. 155.

West Newton, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Louis Strekelj, b. 139.

Monessen, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Nik. Hajdin, Box 451.

So. Side Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Vinko Spanovich, 2329 Jane St.

Hermine, Pa. — Jugosl. socialistični klub, tajnik Jos. Brie, box 136.

Johnstown, Pa. — Jugosl. socialistični klub, tajnik Mike Strukelj, 872 Chestnut St., Josip Zalokar, organizator.

Hermine, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Lovše, box 277.

Large, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Mato Diganović, Box 125.

Willock, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Dolinar, L. Box 112, organizator Jack Miklantič, L. Box 3.

Braddeock, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik S. Mihalich, 22 — 5th ave.

McKees Rocks, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik R. Crnković, 322 Phoenix St.

Ambridge, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jos. Šubašič, Box 548. Sejo vsake tretje nedelje v mes. ob 9. popoldne v prostorih Soc. Ed. Bureau.

Fayette City, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Gartner, b. 378. — Organizator John Baraga. Sejo so vsako zadnjo nedeljo v mesecu.

McDonald, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik John Nevole, R. F. D. 4, Box 23.

WASHINGTON: — Roslyn, Wash. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Geo. Jansaček, box 188.

WISCONSIN: — Milwaukee, Wis. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Nick Hinich, 304 Grove St.

Kenosha, Wis. — Jugosl. socialistično udruženje, tajnik S. Popov, Box 298. Organizator M. Cuhirio. — Sejo so vsako zadnjo nedeljo v mesecu v na Socialist. gl. stanu.

West Allis, Wis. — Jugosl. soc. udruženje, taj. Steve Bešenich, 469 — 51st ave.

Milwaukee, Wis. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Novak, 257 — 1st ave. Sejo so vsak drug petek v mesecu.

WYOMING: — Superior, Wyo. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Lukas Groser, Box 341.

Sejo so vsako drugo nedeljo v mesecu popoldne ob 2 uri v Hali K. Peruška.

Sweetwater, Wyo. — Jugosl. soc. klub, tajnik Jernej Bajda.

Stranka

SODRUGI IN SODRUGINJE

Glasom sklepa odborovih sej J. S. Z. in splošnega glasovanja, razglasa gl. odborda se vrši

II. REDNI ZBOR

Jugoslovanske socialistične zveze v Ameriki na Božične praznike, in sicer 23., 24. in 25. decembra t. l. v Milwaukee, Wis.

Dnevni red zbora je sledeči:

1. Otvoritev zbora po tajniku zveze:

a) pozdravni govor;

b) opravičitev;

c) volitev treh članov za pregledanje pooblastil.

2. Konstituiranje zbora:

a) volitev permanentnega predsednika in dveh podpredsednikov;

b) volitev dveh zapisnikovarjev.

3. Poročilo gl. tajnika o delu in stanju zveze (v tisku):

4. Poročila o delu in stanju slovenske, hrvatske in srbske sekcije (v tisku). — Poročevalci: za Slovenec F. Petrich, za Hrvate Alex. Dubravac, za Srbe B. R. Savieh.

5. Poročilo o platformi, pravilih in resolucijah (v tisku). — Poročevalci: za platforme B. R. Savieh, za pravila F. Petrich, za resolucije J. Masten.

6. Poročila o zveznem tisku in časopisu (v tisku). Poročajo uredniki zveznih glasil.

7. Organizacija:

a) disciplina; poročevalci Teodor Cvetkov;

b) taktika; poročevalci Demeter Ekonomoff.

8. Tiskarna: poročevalci Alex. Dubravac.

9. Naše stališče napram vnanjim institucijam (v tisku ali ustmeno). — Poročevalci: Alex. Sušnar; o Unionizmu; Jože Zavertnik st.; o podpornih društvih; M. V. Lucić; o združništvu.

10. Uprisanja in predlogi.

11. Raznoterosti.

12. Nominiranje mest za bodoči zbor.

13. Razpust zbora.

Klub se obvešča, da volijo v novembru in decembru svoje delegate za zbor. Izvoljene delegate je prijaviti takoj po izvolitvi gl. tajniku. Z ozirom na gmočno stanje zveze, je zaključeno, da za morejeto poslati klubi v okrožju 100 milj od Milwaukee po dva delegata, vožnje in dnevnice plača klub sam; od 100 do 1000 milj dalje od prostora zborovanja, zamore klub poslati enega delegata, kateremu plača dnevnice klub sam, zveza pa polovice vožnje; klubi, oddaljeni nad 1000 milj, zamorejo poslati pooblaščenca iz okrožja 1000 milj oddaljenosti od prostora zborovanja, kateremu se istotako povrne polovična vožnja za 1000 milj v oba kraja. Lahko pa pošljejo tudi člana iz svoje sredine, če plačajo nad 1000 milj vožnje sami. Iz zvezne blagajne se ne plača nobenih dnevnih.

Predloge za II. zbor je poslati strankinemu časopisu najkasneje do konca novembra t. l., da se priobčije. Javna diskuzija o strankinem zboru, vsebini predlogov in referatov, se začne v vseh treh glasilih Proletarec, Radnički, Straži in Narodnem Glasu, s 1. novembrom t. l.

Po nalogi gl. odbora:

Tajništvo J. S. Z.

PROGRAM KRISTANOVH SHODOV.

Oktober.

30.—31. Detroit, Mich.

November.

3. nov. nedelja . . . . . Chicago

12. torek . . . . . Lorain, O.

13. sredo . . . . . Cleveland, O.

14. četrtek . . . . . Colindale, O.

16. sobota . . . . . Forest City, Ia.

17. nedelja . . . . . New York

VOLILCI V DRŽAVI ILLINOIS!

Soc. kandidat za guvernerja je:

JOHN C. KENNEDY.

Soc. kandidat za državnega pravdnika je:

WILLIAM A. CUNNEA.

Narodnostni in razredni boj.

(Konec.)

Dijak: Ali misliš, da bi nemška industrija ne mogla obstati brez čeških delavcev.

Delavec: To ravno ne! Dajte nam kratek delovni čas, zdrava poslopja v tovarnah, cenejša stanovanja in cenejša živila, potem vam bomo vzgnojili zarod, ki bo mnogosteven, zdrav in krepek dovolj, da bo preskrboval našo industrijo z delavskimi močmi. Potem naša industrija ne bo potrebovala čeških delavcev. Danes pa nam ni mogoče, Tisoči nemških delavcev zapuščajo deželo, ker jim je nemogoče živeti v tako slabih razmerah. Ostali pa hirajo vsled jetike. Naše žene slabe in podlegajo boleznim, več kot tretjina naših otrok umre pred šestim letom, v takih razmerah seveda ni mogoče, najti dovolj Nemcev, posebno ne v časih, ko je mnogo dela. V takih časih prihajajo češki delavci v odpravo pomanjkanju delavcev. Za to je naš boj za visoko plačo in kratek delovni čas, je naš boj za cenejša živila in zdrava stanovanja, resen boj za nemštvo, kakor je tudi ta boj resen za narodnost delavstva vsakega naroda. Boj za delavske interese moremo bojevati z vspehom, le kot internacionalen boj, bok ob boku z našim češkim soprotnikom.

Dijak: Če že Čehi prihajajo v naša nemška mesta, potem naj vsaj ostanejo mirni. Tukaj živijo na nemških tleh, mi smo tukaj gospodarji in kdor hoče živeti v naši deželi, mora nemško govoriti in postati Nемец.

Delavec: Vidiš, prej je bilo tudi tako. Češki delavec je prišel v nemško mesto. Tukaj je občeval prijazno z nemškimi delavci v tovarni, z nemškimi sodrugi v organizaciji, z nemškim sosedom v stanovanju, z nemškimi prijatelji v gostilni. Naučil se je nemški jezik in čez par let sam več ni vedel ali je Nемец ali Čeh. Mogoče se je še oženil z nemško deklico in njih otroci so postali Nemci. Vidiš, tako je bilo prej. Nemški in češki delavci, izkoriščani od iste kapitalista so se združili v močno organizacijo. V skupni in zato močni organizaciji so se borili proti izkoriščanju. Dosežni uspehi: višja plača in s tem možnost, da privošči sebi in družini rednejšo in boljše hrano in zdravje stanovanje, skrajšanje delovnega časa in s tem pridobitev časa za odpočitek od težkega dela utrjenega telesa in pridobitev časa za samozabrazbo, so do brodošli toliko nemškim kolikor češkim delavcem. A takrat ste vi začeli s svojo proketo nacionalistično gonjo. Vi ste zanesli nacionalno sovraštvo med delavstvo. Sedaj zre mnogo Nemcev s sovraštvom na češke delavce in ne občuje ž njimi. Čehi so navezani sami nase, občujejo le med seboj in se ne naučijo več nemščine. Vi ste jih psovali, napadali, jim razbijali okna na njihovem društvenem domu. Tako ste zbudili trmo v njih, napolnili jih s sovraštvom proti Nемец, sedaj nočejo postati Nemci. Vi drugi ste s svojo narodnjaško gonjo nemštvo le škodovali. Tisoči, ki bi v mirnem občevanju postali Nemci, so postali zavoljo vaše nacionalistične gonje sovraštva polni češki nacionalisti. Če hočete češke delavce, ki stanujejo v nemških mestih nemštvo pridobiti, potem jih ne smete žaliti, z neuljudnostjo odvracati, ampak jih morate gostoljubno in prijateljsko sprejemati v svojo sredo kot brate. Ali vi ste jih odvracali, namesto da bi jih pritegovali.

Dijak: Toda ali nismo primorani, bojevati se proti češki premoči? V naša nemška mesta prihajajo in namesto da bi bili zadovoljni, da sploh najdejo tukaj dela, zahtevajo češko uradovanje, nastavljanje čeških uradnikov, češke šole. Hočejo nacionalne pridobitve.

Delavec: Povedal ti bom nekaj. V sosedni hiši stanuje češki zidar. Pred dvema letoma je prišel v naše mesto. Slučajno je imel takoj drugi ali tretji dan opravka z nekim žandarjem. Žandar ni znal niti besedice češko in zidar le slabo nemško. Nista se mogla razumeti. Žandar je napravil o vadbo. Zidar je bil obtožen. Ni imel nobenega zagovornika in ni vedel, da ima pravico, zagovarjati se v češkem jeziku. Zato je

govoril pred sodiščem svojo revno nemščino. In seveda je šlo v strahu in zadregi pred sodnikom z nemščino še slabše nego navadno. Sodnik se z revežem ni dolgo bavil — če bi bil kak fabrikant, bi bila druga stvar — in delavca obsodil. Odsedel je svojih 14 dni; žena in otroci so med tem stradali. Če bi se bila vršila razprava v češčini, potem bi bil delavec pojasnil žandarjevo zmoto in bi ga bili gotovo opustili. Ali bi bilo nam Nемец kaj škodovalo, če bi bil govoril sodnik z onim revežem po češko?

Dijak: Ampak če je uradovanje češko, potem nastavlja povsod samo češke uradnike in nemški uradniki so oškodovani.

Delavec: Ni da bi moralo biti tako! Zakaj se nemški juristi ne uče češko? Saj bi res ne bila nesreča, če bi se na naših gimnazijah in vseučiliščih naučili češko. Potem bi se povsod v nemškem ozemlju tudi lahko nastavliali nemški uradniki in navzle tuma bi vsak češki delavec, ki ne zna nemško, našel pravico v svojem jeziku.

Dijak: In kaj s češkimi šolami? Da zahtevajo češke šole, najbrž tudi odobravaš?

Delavec: Prosim te, predstavljaj si takega češkega rudarskega otroka, šest let starega, katerega starši so se morda še le večeraj preselili v nemško ozemlje. Šestletno dete ne zna niti ene nemške besedice. Misliš, da bo imelo mnogo koristi od pouka v nemški šoli?

Dijak: Kaj briga nas Nемец, ali se češki paglavci kaj uče ali ne.

Delavec: Nam nemškim delavcem to ni vseeno. Fantek, ki sedi danes na šolski klopi, bo za nekaj let delavec in bo delal ob naši strani v tovarni ali rudniku. Ako se je v šoli naučil kaj poštenega bo tudi pozneje v življenju izpolnil svojo dolžnost. Če se ni navadil nič, če je ostal neumen in neveden, potem postane najbrž stavkocaz in tlačitelj mezde, hlapec farjev ali rumenih in nam je napoti v našem boju, zato želimo, da se tudi češki delavski otroci nauče nekaj poštenega.

Dijak: Tedaj moramo v naših nemških mestih ustanavljati češke šole?

Delavec: Ne izključno češke! Pouk za češke otroke naj začne v češčini, ker pa otroci razumejo samo ta jezik. V višjih razredih naj se pa naučijo pošteno nemško, ker bodo potrebovali tudi naš jezik. Sedanje češke manjšinske šole so seveda napačno urejene, ker se v njih otroci ne naučijo pošteno nemško. A to ni naša krivda. Učencem manjšinskih zakon prepoveduje uvedbo obveznega nemškega pouka v čeških manjšinskih šolah. To zelo obžalujemo, a to ni naša krivda, zakon so ustvarili med letom 1860. 1870., ko so nemški liberalci v parlamentu imeli večino. Takrat še ni bilo socialnih demokratov v parlamentu.

Dijak: Ti misliš tedaj, da naj se na čeških šolah v nemških delih dežele ponuže tudi nemščina? V višjih razredih naj se predava nekaj predmetov nemško, nekaj češko.

Delavec: Take dvojezične šole so tudi v drugih deželah. Ako bi imeli te, potem bi otroci čeških delavcev v nemških delih dežele s štirinajstimi leti lahko obvladali oba jezika enako dobro. V življenju bi se potem že sami odločili, ali hočejo ostati Čehi ali postanejo Nemci. Mnogi, ki živijo v nemškem ozemlju sredi Nемец, bi prostovoljno in neprisljano postali Nemci, drugi bi ostali pa Čehi. Glavna stvar je: če se je v šoli naučil kaj poštenega, bo tudi v življenju dober delavec in dober sodrug.

Dijak: Kdo pa naj plača stroške, ki jih bodo povzročale te šole?

Delavec: Ti si se dotaknil najhujše rane. Država izdaja danes za ljudsko šolo prav malo in vedno le tam, kjer skuša z nemško šolo druge narode pomemkati. Prej so bile take šole skoraj samo urejene za otroke nemških državnih uradnikov in častnikov. Namesto, da bi država sama skrbel za šole, v katerih naj bi bil pouk v jeziku, ki ga prebivalstvo govori, za manjšine torej manjšinske šole; vrže ves denar, kolikor ga le najde, militarizmu v

žrelo; tako morajo občine nositi šolska bremena. In občini, ki je revna, to breme švede stre, ako mora plačevati zraven nemške še češko šolo. Tega mi socialni demokrati nečemo. Mi zahtevamo, da se šolska bremena občinam odzamejo, vsak narod naj si plačuje svoje šole sam. To imenujejo narodno samoupravo.

Dijak: To so lepe sanje. Toda, ali res misliš, da pridemo kedaj tako daleč?

Delavec: Pridemo, France; pridemo še do drugih za nas delavce važnejših stvari. Ali ne vidiš, kako se vse na tem svetu spreminja. Pogledaj tja v Nemčijo, kako tam neprenehoma raste "rdeče morje". France, tam kjer živi šest sedmink nemškega naroda, tam se že bliža velikanski odločilni boj med kapitalom in delom. In tako na vsem svetu: Na Francoskem, na Angleškem, Italiji, v Ameriki onkraj morja. Ruska revolucija, katero je ruski carizem potlačil, vstane kmalu znova. Povsod se giblje. V Turčiji, Perziji, na Portugalskem so bile zadnja leta revolucije. V Egiptu in v Indiji se Angleži tresejo pred revolucijo in Kitaj je postal preteklo leto republika. France, mi dva sva še mlada, morebiti doživiva še velike dogodke. Tak čas kakor je bil od leta 1848. do 1870. ko je vse staro razpadlo se je v par desetletjih svet čisto prenovil, v takem času se bo tudi pri nas marsikaj predrugačilo. Takrat bo tudi pri nas staro razpadlo in če bo Avstrija sploh tako dobro revolucije preživela, bo morala biti prezidana od vrha do tal. Potem dobi vsak narod svoj dom in čez vse pa stavimo skupno streho, ktera bo ščitila vse. Vsak narod prost zase in vsi narodi v bratski zvezi.

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Ustanovljeno

Bol. Pod. Društvo

16. januarja 1892.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
MARTIN KOCMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JOHN ERZEN, Jenny Lind, Ark., Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo eden dolar. Vsi dopisi se naj blagovoljivo pošiljati, gl. tajniku. Vse denarne pošiljke pa gl. blagajniku.

MATI.

Socialen roman v dveh delih.
Spisal Maxim Gorkij.

— Kako pa si ušel? — ga je radovedno vprašala mati.

Nerodno je sedel na rob divana in pripovedoval v zadregi:

— Ne vem, kako... čisto slučajno. Sprehajal sem se... pa začno kaznjenci pretepati paznika... bivšega žandarma, ki so ga zaradi tatvine spodili... sedaj pa voha, toži in ne da človeku miru!... Tepli so ga, ostali pazniki so se ustrašili, zbežali na vse strani, žvižgali... a jaz opazim, da so vrata odprta, stopim bližje, pogledam — trg, mesto... Vleklo me je naprej... Čisto počasi sem odšel... kakor v sanjah... Nisem bil še daleč, pa se domislim — kam? Pogledam nazaj — a vrata so bila že zopet zaprta... Neprijetno mi je bilo... zavoljo tovarišev in sploh... kako bedasto... ne da bi bil mislil, sem ubežal...

— Hm! — je dejal Jegor. — Gospod, vrnili bi se, vljudno potrkali na vrata in prosili za vstop. Oprostite, prosim, premotilo me je.

— Da, — je smeje nadaljeval Nikolaj, — tudi to bi bila neumnost, vem. Ali vzlic temu, lepo ni bilo zavoljo tovarišev... nikomur nisem črhnil, kar ušel sem... Na ulici zagledam pogreb otroka. Za krsto sem šel, s sklonjeno glavo in nikogar nisem pogledal... Nekaj časa sem posedel na pokopališču, veter me je prepihal... pa mi kane misel v glavo...

— Ena sama? — je vprašal Jegor in vzdihnil dostavil: — Mislim, da ni bila na tesnem...

Vjesovščikov se je brez vse jeze zasmejal zamahnil s glavo.

— No, sedaj nimam tako puste glave kakor poprej... A ti, Jegor Ivanovič, neprenehoma bolehaš...

— Kakor kdo more! — je odgovoril Jegor in vlažno pokajšal. — Le nadaljuj!

— Potem sem obiskal deželni muzej... hodil semintja, ogledaval in neprenehoma premišljal kako in kam sedaj? Sam nase sem se jezil... in jesti se mi je zahotelo! Stopil sem na cesto, šel naprej in se jezil... Videl sem, kako policaji ogledujejo ljudi... pa sem si mislil: s svojim obrazom zapadeš prav hitro kazni božji!... Kar prihiti Nilovna nasproti... stopim na stran, pa za njo... to je vse!

— A jaz te nisem opazila! — je dejala mati. Ogledovala je Vjesovščikova, in zdelo se ji je, da je postal lažji.

— Tovariši so v skrbeh... kje da tičim? — je dejal Nikolaj in si česal glavo.

— Oblast se ti prav nič ne smili? Tudi ta je vznemirjena! — je pripomnil Jegor. Odprl je usta in pregibal ustni, kakor da bi lovil zrak. — Ampak šalo na stran! Skriti te moramo, kar je sicer jako prijetno, četudi ne lahko...

— Če bi le mogel vstati... je zahroptel in položil roke na prsi.

— Pošteno si bolan, Jegor Ivanovič! — je dejal Nikolaj in sklonil glavo. Mati pa je vzdihnila. Nemirno je preletela z očmi malo, tesno izbo.

— To je moja privatna zadeva! — je odgovoril. — Povprašajte, botrica, po Pavlu!

Vjesovščikov se je široko zasmejal.

— Pavlu je dobro! Zdrav je! Naš poglavar je. S predstojniki se razgovarja in sploh — ukazuje... Vse ga čista...

Vlasovka je majala z glavo, poslušala povesti Vjesovščikova in gledala od strani na zateklo, modro obliče Jegorjevo. V svoji nepremičnosti in brezizraznosti je izgledalo nekam ploščato, le oči so sijale živo in veselo.

— Da mi le daste kaj jesti... lačen sem, kakor volk! — je nepričakovano vzkliknil Nikolaj.

— Botrica, na polici je kruh, dajte mu ga, potem pojdite na hodnik in potrkajte na druga vrata na levo. Odpre vam ženska, pa ji recite, da naj pride sem in prinese s seboj vse, kar ima jestvin.

— Kaj — vse? — je ugovarjal Nikolaj.

— Ne vznemirjaj se — to ni mnogo... ali celo — nič!

Mati je odšla, potrkala na duri in poslušala v bridkih mislih na Jegorja.

— Smrt mu je zapisana... — Kdo je tu? — je vprašal nekdo za durmi.

— Od Jegorja Ivanoviča! — je tihoma odgovorila mati. — Prosi vas, da greste k njemu...

— Takoj pridem! — je bil odgovor, ne da bi se bile odprle duri. Počakala je nedolgo in znova potrkala. Sedaj so se duri odprle in na hodnik je stopila visoka ženska z očali. Urno si je popravila zmečkan rokav na jopiču in čemerno vprašala:

— Izvolite?

— Jegor Ivanovič me je poslal. — Ah! Pojdiva... Saj vas že poznam! — je tiho vzkliknila ženska. — Kako je z vami? Tema je tu...

Vlasovka jo je pogledala in se spomnila, da je bila časih pri Nikolaju.

— Sami naši ljudje! — ji je šnilo v glavo.

Stopajoč za Vlasovko jo je ženska vprašala:

— Ali mu je slabo?

— Da, leži. Prosi vas, da mu prinesete kaj jesti...

— To je odveč.

Ko sta vstopili k Jegorju, ju je pozdravil njegov hripavi glas:

— Odpravljam se k očakom... Ljudmila Vasiljevna, moj prijatelj, ta mož je ušel iz ječe brez dovoljenja! Predvsem ga nakrmite, potem pa ga skrite kamorkoli.

Ženska je pokimala, pogledala bolnika v obraz in strogo dejala:

— Zakaj niste poslali takoj pome, ko ste dobili obisk! In dvakrat, kakor vidim, že niste zavžili zdravila — kakšna malomarnost! Sami pravite, da lažje dihaate po zavžitih zdravilih... Sodrug, stopite z menoj!... Takoj pridejo iz bolnice po Jegorja...

— Torej vendarle v bolnico? — je vprašal Jegor.

— Da. Jaz ostanem pri vas...

— Tudi tam?

— Kaj bledete...

Med razgovorom je ženska popravila odejo na Jegorjeve prsi; pozorno je ogledovala Nikolaja in z očmi premerila zdravila v steklenici... Govorila ni glasno, a zvonko, njene kretnje so bile enakomerne, obraz blede, temne obrvi so se skoro stikale nad nosom. Njen obraz materi ni ugajal — prevzetan je izgledal, a oči so gle-

dale brez nasmeha, brez bleśka. In govorila je ukazujoče.

— Midva greva! — je nadaljevala. — Kmalu se vrnem! Dajte Jegorju žlico tega. Ne dovolite mu, da bi govoril...

In odšla je z Nikolajem. — Čudna ženska! — je vzdihnil Jegor. — Imenitna ženska... Nekaj časa, botrica, bi morali ostati tu... zelo je utrujena.

— Ne govori! Na, zavžij raje tole!... — je mehko prosila mati.

Pogoltnil je zdravilo in nadaljeval z namrščenimi očmi:

— Smrt mi ne odide, četudi molčim...

Pogledal je materi v obraz, a ustni so se zategnile kakor na smeh. Mati je sklonila glavo, ostru žalost ji je zbužala solze.

— Kaj zato, botrica, saj je naravno... Kdor uživa ugodnosti življenja, je dolžan umreti...

Mati je položila roko na glavo in tiho dejala:

— Molči vendar!

Oči je zatisnil, kakor da bi poslušal hropenje v svojih prsih, in svoje glavo nadaljeval:

— Kaj bi molčal, botrica... Kakšen dobiček se mi obeta. Nekaj nepotrebnih sekund smrtnega boja, a na drugi strani izgubim užitek, da se razgovorim s poštenim človekom... Mislim, da na onem svetu ne bo tako poštenih ljudi, kakor tukaj...

Mati ga je nemirno prekinila:

— Pravkar se vrne gospa in ošteje mene, ker govorim...

— Ona ni gospa, ampak revolucionarka, sodružica, imenitna duša... Ošteja vas bo, to je gotovo. Vsakega ošteva, neprenehoma...

Počasi in z naporom je Jegor premikal ustni in pripovedal življensko zgodbo svoje sosedice; njegove oči so se smejele. Mati je opazila, da jo namenoma draži; gledala je njegov vlažen, sinji obraz in si mislila:

— Umrl bo...

Ljudmila je vstopila, skrbno zaprla za seboj in rekla Vlasovki:

— Oni znanec se mora preobleči in čimprej odot. Pojdite, Pelageja Nilovna, dobite obleko zanj in jo prinesite sem. Škoda, da ni Sofje... to je njena umetnost — skrivati ljudi.

— Jutri pride! — je pripomnila Vlasovka ognjivi si ruto okolo pleč.

Vsakokrat, kedar so ji dali kakor naročilo, jo je prišla močna želja, da dobro in naglo izvrši svojo nalogo, in na nič drugega ni več mislila kot na svojo nalogo. In sedaj je povsila obrvi in skrbno vprašala:

— Kako bi ga oblekli?

— Vseeno! Ponoči odide...

— Ponoči bo težje — manj ljudi je na ulicah, pa tudi bolj pazi, in še precej neokreten je...

Jegor se je hripavo nasmejal.

— Mladi ste še, botrica!

— Ali te smem obiskati v bolnici? — je vprašala mati.

Zakašljal je in pokimal z glavo. Ljudmila se je s temnimi očmi ozrla na mater in dejala:

— Ali hočete bdeti pri njem; vrstili se bova? Da! Lepo!... A sedaj pojdite brž...

Ljubeznivo, ali trdo jo je prišla pod pazduho in jo peljala skozi duri, zunaj ji je potihlo dejala:

— Ne zamerite, da sem vas peljala ven... vem, da je grobo... Ali govorjenj mu zelo škoduje... in jaz upam še vedno, da...

To pojasnilo je zmedlo mater in zamoljala je:

— Ali prosim vas! Kakšna grobost!... Na svidenje...

— Glejte, če ni vohunov! — je tiho dejala ženska. Z rokami si je otrla sence, z ustmi je zatrepotala, obraz se ji je omilil...

— Znam!... — je odgovorila mati, ne brez ponosa.

Na vratih je obstala nekaj časa, popravila si ruto in se neopazeno, a ostro ozrla naokolo. Skoro nezmotljivo je že razločevala vohuna od množice. Dobro je poznala preračunano malomarnost v hoji, krčevito neprisiljenost kretanj, utrujenost in dolgočasje na obrazu in za vsemi temi lastnostmi slabo prikrito streljanje nemirnih, neprijetno ostrih oči.

To pot ni opazila znanega obraza in lagodno je šla po cesti, potem si je najela izvoščka in se odpeljala na trg. Pri nakupu obleke je barantala s prodajalci in se jezila nad svojega moža-pijanca, ki

ga mora skoro vsak mesec na novo oblačiti. Ta izmišljotina sicer ni učinkovala na trgovce, a njej sami je bila močno po godu — spotoma se je domislila, da policija ve, da mora Nikolaj menjati svojo obleko in da pošlje svoje zaupnike na trg. Z enako naivnimi opreznostmi se je vrnila na Jegorjevo stanovanje, potem je spremila Nikolaja ven iz mesta.

Z Nikolajem sta šla vsak po svoji strani ulice, in materi je bilo smešno in prijetno videti, kako okorno je stopal Vjesovščikov, s sklonjeno glavo, zapletač se z nogami v dolge škrice rdečega plašča, in kako si je popravljal klobuk, ki mu je lezel na nos. V samotni ulici ju je srečala Sašenka; mati se je poslovila od Vjesovščikova in odšla domov.

— A Paša sedi... in Andrijaša... — je mislila žalostno.

X.

Nikolaj Ivanovič jo je sprejel z nemirnim vzklikom:

— Veste — Jegorju je zelo slabo... prav zelo! V bolnico so ga prepeljali... Ljudmila je bila tu in prosila, da pridete tja...

— V bolnico?

Z nerazumno kretnjo si je Nikolaj poravnal očala, pomagal ji pri oblačenju jopiča, stisnil ji roko s svojo suho, toplo roko in dejal s tresočim glasom:

— Da! Vzemite še ta zavitek...

Ali ste odpravili Vjesovščikova?

— Vse je v redu...

— Tudi jaz pridem tja... k Jegorju...

Od utrujenosti se je materi vrtilo v glavi in Nikolajev nemir je zbužal v njej slutnjo žalostne drame.

— Najbrž — umira... — je v njeni glavi topo razbijala mračna misel.

Dospevši v malo, snažno in svetlo izbo v bolnici je videla, da Jegor sedi na postelji in se na kupu belih blazin prijazno hohoče; to jo je pomirilo. Smeje je obstala na vratih in poslušala, kako je bolnik razglasal zdravniku:

— Zdravljenje je — reforma...

— Nikar ne stresaj slabih dvotipov, Jegor! — je s tenkima glasom vzkliknil zdravnik.

— A jaz sem revolucionar... reforme sovražim...

Zdravnik je oprezno položil Jegorjevo roko na kolena, vstal, zamisljeno se popraskal po bradi in otipaval otekline na bolnikovem obrazu.

Mati je dobro poznala zdravnika, bil je eden bližnjih prijateljev Nikolajevih, imenovali so ga Ivan Danilovič. Stopila je k Jegorju, a on ji je pokazal jezik.

Zdravnik se je obrnil.

— A, Nilovna!... Na zdravje... sedite! Kaj imate v rokah?

— Knjige so, menim.

— Čitati ne sme! — je pripomnil drobn zdravnik.

— Idiota bi rad napravil iz mene! — je potožil Jegor.

— Molči! — je dejal zdravnik.

Kratki, težki vzdih, vlažno hropenje, so se iztrgali Jegorju iz prsi, njegovo obličje je bilo pokrito z drobnim potom; počasi je vzdignil težke, neposlušne roke in si z dlanzo otrl čelo. Čudno nepremična, otekla lica so pačila širok, dobrovoljen obraz, vse črte so izginile pod mrtvaško masko in le oči, globoko udrt, so gledale jasno, z značiljivim nasmehom.

— Hej, znanost! Truden sem... smem leči!... — je vprašal.

— Ne! — je kratko odgovoril zdravnik.

— No, kedar odideš, bom le gel...

— Nilovna, ne pustite mu! Popravite mu blazine...

— In pa, prosim vas, ne razgovarjajte se z njim, škoduje mu...

Mati je prikimala z glavo.

Zdravnik je odšel z urnimi, drobnimi koraki. Jegor je zatisnil oči, kakor da bi umrl, le prsti njegovih rok so se tiho gibali. Od belih sten tesne izbe je vel suh hlad in blede, kalna bridkost... V visoko okno so gledali kodravi vrhovi lip, v temnem, prašnem listju so se jarko blestele žolte liste — hladni pozdravi prihajajoče jeseni.

— Smrt se mi bliža počasi... — je dejal Jegor nepremično, ne da bi odprl oči. — smilim se ji — kakšen krepak fant sem bil...

(Dalje.)

Durandova afera.

Vsem zagovornikom vešal v preudarek.

Napisal Albert Thomas, član francoske poslanske zbornice.

I.

Mesece in leta že razburja francoski proletarijat usoda delavskega zaupnika Duranda. A tudi socialistično časopisje izven Francoske se je mnogo bavilo z Durandovo zadevo. Še zanimivejša pa je postal ta slučaj, ko so pred kratkim prišla pred kasačjskim sodiščem na svitlo nova dejstva in koristno je, da spozna delavstvo vse podrobnosti tega nezasiščenega slučaja.

9. septembra 1911 ob 9. zvečer so se stekli v Havru štirje premogarji. Vsi so bili pijani. Lekarnar Leroy je moral enemu od njih celo udihavati amonijak, da ni umrl vsled zastrupitve z alkoholom. Ostali trije so bili tako pijani, ko so jih odvedli na policijo, da jih je bilo nemogoče zaslišavati in je bilo treba preložiti preiskavo. (Tako je izpovedal policijski ravnatelj Henry iz Havra.) Preprič je bil nastal pred gostilno, v kateri so premogarji pili, deset korakov pred vhodom na policijsko stražnico, na živahnem cestnem križišču, kjer je drvela mimo cestna železnica, pod svitom svetle električne luči, ki je jako razsvetljevala pristaniški breg.

Hipoma se zgrudi eden od pretepačev. Policiisti prihitijo, aretirajo tri delavce in ranjenca odneso. Ranjeni delavec se piše Donge, ostali trije Mathien, Lefranscois in Couillandre.

Dva meseca pozneje, 29. novembra 1910, je bil pred dolencjesensko poroto obtožen tajnik zveze premogarskih delavcev, Julij Durand, da je najel Mathieuja, Lefranscoisa in Couillandra za umor Dongeja, ker se ni hotel pridružiti stavki premogarjev v Havru. V obtožnici je bila izročena trditve, da je Durand na zborovanju stavkujočih delavcev zahteval Dongejev umor, da so stavkujoči vzdignili roke pri glasovanju in da so celo določili morilce. Mathien, Lefranscois in Couillandre so torej izpolnili le sodbo, ki so jo izrekli stavkujoči in za to sodbo, da je odgovoren strokovni uradnik Durand.

Ta obtožba je tako romantična in neverjetna, da napravljaj kar so stavekazi, in da so shodih sklenili njihovo smrt, kateri so posebno glasovali. Približno 20 delavcev je bilo oblačenih, naj pretepejo stavkujoče, one tri pa umore; ti so potem hodili gor in dol pred delavnico in delavci, ki so na naši dji, lahko povedo njihova imena. To izpoved so ponovili delavci v moji navzočnosti pred policijskim uradnikom. Tako je izpovedal Ducrot dan po umoru ob zvečer. In na podlagi te smešne ovadbe je bil Durand aretiran.

Kako je bilo mogoče, da so nedolžnega človeka tako obdolžili in obsodili? Kdo je odgovoren za ta justični umor? Kako se je posrečilo delavstvu, da je iztrgalo Julija Duranda rablju, da je obvestilo javnost o njegovih mukah in da je končno doseglo razveljavljanje obsodbe? To so vprašanja Durandovega slučaja.

V svojem težkem življenju, v večnem črnem prahu, ki suši grlo in takoreč sili k žganjipitju vsak dan, so morali priznati havrski premogarji moralno vzvišenost Duranda, ki ni nikdar pil in krepko deloval proti žganjipitju. Bil je priden, vztrajen delavec, tajnik lige človeških prav in Havru, te napol meščanske, napol socialistične organizacije, ki obstoja od Dreyfusovega procesa sem. Kmalu si je pridobil zaupanje svojih tovarišev in izvolili so ga za uradnika svoje organizacije. Durand se je kot strokovni tajnik vedno zoperstavljal vsakemu nasilstvu. Vse priče so to potrdile in so to priznale v teku procesa. Temu je dokaz tudi lego pismo, ki ga je pisal dan po obsodbi, svojemu očetu: "Presrečno ljubljene starši! Dolgo je že, odkar sem Vam pisal in kako težko mi je, da Vam moram danes sporočiti, da so Vam vzeli Vašega sina v trenutku, ko sem sklenil na Vaše stare dni skrbeti za Vas po svojih najboljših močeh. Ljudje niso vedno pravičeni in vendar ne delajo krivice vedno le iz hudobnega namena." O svojem glavnem obtožitelju, ki je tudi njegov bratranec, je napisal preproste besede: "Kako se bo August Lepretre razveselil sode, ki je bila večraj razveseljena." In potem pristavlja: "Mislim, da pojde k predsedniku porotnega sodišča, in menim, da je pravičen

Žolto časopisje je odgovor na to aretiracijo z novimi besmi izbruhni na strokovno organizacijo in vsa preiskava do 29. vembra se je vršila pod vplivom te besne gonje. Časopisje se ni tako potrudilo, da bi preiskavo dejstva, ampak je navallilo Duranda z najnesramnejšimi napadi.

Na dan obravnave se je lah vsakdo prepričal, kdor le ni zaslepljen, da je obtožba nič. Nobena priča ni vedela povedati na katerem zborovanju je sklenjena Dongejeva smrt, priče niso niti izpregovorile besede "smrt". Ena priča je izpovedala, da je slišala, da se m Dongéju "dobro posvetiti", da ga zopet "da se mora brezobno postopati", tretja "da se ba takih elementov znebiti Stavkokaz Argentin je izpovedal prvi dan po umoru, da je bil shodu sklenjena Dongejeva smrt. Pred preiskovalnim sodnikom pa rekel, da je Durand na shodu dejal, da se je treba Dongeja vsak način znebiti ali pa ga slati za šest mesecev v bolnico, da ne bo mogel več delati. Zborovalci so potem sklenili Dongejevo smrt in potem se govo, Argentinovo. Ako bi Argentinove izpovedi resnične, tedaj bi morali obsoditi Duranda zaradi ščurvanja k telesni škodbi, a ne zaradi ščurvanja umoru. Ali povsem jasno je, da je Durand s svojimi besedami

človek. Prosim Vas le, bodite močni. Pravičnost bo že razsvetlila mojo zadevo."

Kdo ne bi občudoval duševne veličine in vedrega miru tega nedolžnega človeka! Obsojen smrti, se ne raztogoti, temveč hče pomiriti le one, ki jokajo njim!

To je človek. Ko je izbruhnil stavka premogarjev, jo je vod Durand z največjo opreznostjo in je gledal pred vsem na to, da ni prišlo do nasilstva, "da se n obrne javno mnenje proti stavkujočim." Stavka je trajala tri tedne, ko so se stekli oni štiri premogarji. Dan nato je rekel Durand, ko je zapuščal mesto hišo, kamor so ga poklicali "Prav ostudna reč se je zgodila ponoči. Štirje premogarji so stekli in med tepežem je bil morjen neki Dongé. Seveda bodi naptirili umor stavki in organizaciji". Med tem se je pripravil proti njemu grozen zamah in je udeležil na sledeči način: I med 600 havrskih premogarjev se stavki ni pridružilo približno 12 delavcev. Tem je dala "Splošna transatlantska paroplovna družba" stanovanje na eni svojih ladij. Med temi je bil tudi Durandov bratranec, Auguste Lepretre, ki je bil z Durandom skrgan. Stavkokazi so se pomnkevali o Dongéjevem umoru in izrazili mnenje, da je umor posledica stavke. Spomnili se, da so govorili stavkujoči delavci na shodu o izključitvi Dongeja in drugih stavkokazov organizacije. Temu pogovoru sledila se različna sumničena. Pomenek stavkokazov je slišal Delarme, nastavljenec premogarske tyrdke, in je še natančneje povpraševal. Kar je izvedel je povedal ravnatelju transatlantske družbe Ducrotu. Ducrot je v prvi vrsti odgovoren vso Durandovo zadevo, je hitro poslal po sodnijske uradnike, jih je peljal k stavkokazom, so na vprašanja uradnikov povdali se enkrat to, kar so se pogovarjali. Potem je hotel preiskovalnemu sodniku in mu dal naslednja pojasnila: Bil se na krovu parnika "New York" kjer prebivajo delavci, ki so ostali zvesti. Vprašal sem delavce, kaj da menijo o Dongéjevem umoru. Rekli so mi, da je bil sklenjeno na shodih, kjer so govorila Durand in Henry Boye da se morajo delavci znebiti Dongeja, Leblonda in Argentin, ker so stavekazi, in da so shodih sklenili njihovo smrt, kateri

nebiti stavkokazov le misli, jih je izključiti iz organizacije. Stavkujoči so potrdili, da so njegove besede tako razumeli. Tega se Argentin ni bil zavedel na onem zborovanju, temveč je pripovedoval to, kar je bil slišal od drugih. Njegove izpovedi so bile za Duranda najbolj žalostne. Vsa obtožba je slonela na zvržanju besed. Razen stavkokazov se ni nihče spomnil debate o umoru. Priča Leu-Grand, slikar pri transatlantski družbi je rekel, da pozna dobro stavkokaze, ker je vsak dan ob njem stavke govoril z njimi, ali obšel mu ni dejal, da bi bil med njimi obsojen k smrti. Politijski uradnik, ki je bil na shodi stavkujočih, je izvedel, da o Dougéjevem umoru ni nihče govoril. Obtožnica ni toj navedla najmanjšega dokaza, da je bil sklenjen umor. Državni pravdnik je dejal dobesedno: Ali morete zahtevati, da naj obtožnica dokaže, da je bil sklenjen določen dnevu, ob določenem po formalnem glasovanju dojen sklep? Moj dokaz se upira priče, ki so izpričale, da mora biti Douge, "lekeijo", "da se je treba Dougeja znebiti." In če pa ni kdo, da se ga je treba "znebiti", tedaj pomeni to toliko, kar da ga je treba usmrtiti? Če naj dokazujem še več?"

Ta izrek državnega pravdnika skrivna vso slabost obtožnice. Durandovo oproščenje se je po tem vsakemu nekaj s posebi umiljivega. Ali kakšno ozno presenečenje, ko so izreporotniki: Kriv je! Obsojen k rti!

Ozračje sovraštva, ki je odevave proces, poziv kapitalističga časopisja na lastni interes na dolžnost po maščevanju je dostoval, da so postali porotnikriki justičnega umora.

II.

Pri nobeni priložnosti se še ni to jasno razodelo, kakor ravno Durandovi aferi, da delajo mnenje na Francoskem. Sindikalizem opisuje to časopisje enkrat z ravnodušnostjo, z njegim zaničevanjem, po zopet plaši z njim javnost, da bi bil največja nevarnost današnje dobe in ob priliki li zahtva, naj ga pokonča vlada, z ognjem in mečem. To de-vo razodeva bolje od vsakega drugega gotove zmote o našem revolucionarnem sindikalizmu. In je kedaj sodrug Yvetot priročal prav radikalna sredstva, kaj le za to, da je predramil nost, ki je gledala brez zani-anja najtežavnije boje stro-ovnih organizacij. Ako je pripo-al silo, tedaj le zato, ker so silna sredstva, po katerih je ala javnost, izživala delav-

o tem slučaju pa se je delav-o premišljeno in trdno lotilo jambe moža, zakaj krivica, ki je zgodila njemu, je zadel a vse avstvo. Čim težja je bila oba Duranda, tem bolj energič-se je uprl delavstvo proti ne-šanem izreka protnikov. Po-še strokovne organizacije, so- demokratska stranka in na delavska zveza so organi- shode, manifestacije, ter so-tili z generalno stavko, ako ne- iloste Duranda. Žena umorje-a Dougéja je pisala dan po- sui obsodbi svojemu pravne- zastopniku: "Sedaj ko so iz- porotniki sodbo, hitim, da e- ružim vsem onim, ki protesti- proti smrtni obsodbi. Niti- nanje nočem biti deležna so-kega izreka."

Humanitete je priredila novo kavano, priganjala je k novim testom. Sedaj se je izvedelo, je bil od onih sto stavkujočih veev, ki so pred preiskoval- sodnikom ovrgli lažnjive tr-je proti Durandu, le eden po- jen kot priča. Vsi drugi niso i priti pred porotnike, češ "da- bravnava le po nepotrebnem-ekli". Razbremenilnih prič je torej preveč! Izvedelo se je, je prišel Couillandre, eden od- štirih, ki so se udeležili pre- se štiri dni prej v Havre. tedne prej pa naj bi ga bili stavkujoči za Dougéjev

podpisi, in 1. januarja 1911 je predsednik republike izpremenil Durandovo kazeno v sedemletno ječo. Ali delavstvo je zahtevalo več, zahtevalo je revizijo procesa in oproščenje. Vojna se je nadaljevala. Stavljeno je bil predlog za obnovo procesa in justični minister je poslal glavnega držav- nega pravdnika Bazaneta v Ha- vre, da preišče, ako je mogoča revizija procesa.

In sedaj se je izkazala resnica. Stavkokazom, ki so obtožili Du- randa, so dokazali, da ni bil niti eden od njih, kar je tudi samo- posebi umevno, navzoč na shodi stavkujočih, na katerih je govoril Durand. Lepetrova sestra, Du- randova sestričina, je izpovedala, da ji je brat priznal, da ne ve o vsej stvari nič drugega nego to, kar "so mu povedali njegovi pri- jatelji". Saquetin je priznal, da "je govoril tako, kakor so govo- rili drugi". In dalje je povedal, da je dal šef premogarske tvr- dke, Delarue, vsakemu premogar- ju, ki je med stavko še dalje delal in ki so bili obremenjevalne pri- če, po 20 frankov in da jih je po- gostil v restavraciji "Paris" v Rouenu. Ko je nato glavni držav- ni pravdnik opomnil Paquetina, da se je s tem zamotal v prav- neprijeno situacijo, je ta odgovoril: "Kaj hočete? Moja žena je bila tedaj na tem, da porodi četrto dete in jaz sem moral preskrbeti svoji družini kruh." Torej le zato, da ne bi bil ob službo pri transatlantski družbi, je Paquetin pri- al zoper Duranda! Gospod Delarue je moral potrditi vse, kar so izpovedali stavkokazi, priznal je darila v denarju, ki jih je dal na račun transatlantske družbe. Kočno je tudi priznal, da je pre- pričan o Durandovi nedolžnosti, ko je slišal razprave pred kasa- cijskim sodiščem v Rouenu.

Spiro te dejstev in priznanj je izjavil glavni državni pravd- nik že 30. junija 1911, da je za- sliševanje nadaljnih prič nepo- trebno in je predlagal obnovo razprave. Nekaj dni kasneje je bil Durand izpuščen iz zapora na po- lagi člena 444 kazenskega zaka- nika, ki dovoljuje v slučaju ob- novitve procesa, da se izvršitev kazni preloži.

Ali pa je bil to še oni Durand, ki je stopil sedaj iz rouenskega zapora, pričakovano od očeta in žene? Ali je bil to še oni krepki strokovni uradnik, oni proletarec vzvišene moralne kvantite, oni trezni, od vseh spoštovani delave- c, ki je bil 16. februarja 1912, v neprijaznem zimskem večeru stiskal roke svojim tovari- šem, ki so prišli, da ga pozdravi- jo? Ta prazni pogled, te tuje po- teze, ta brezbriznost med splošnim veseljem? Kakšne besede šepče- jo drug drugemu? Zjutraj so do- bili Durandovi starši obvestilo, naj pridejo po sina. Durand se je branil zapustiti ječo. Nekaj dni prej je nesrečnik v besnem napadu razbil vse predmete v svoji celici in odklonil vsako jed. Svojim stršem je na vprašanje komaj od- govarjal. Nič več si niso mogli prikrivati grozne resnice: kapita- lizem je vračal delavstvu do smrti zadeto žrtev. Smrtna obsodba, je- ča, prisilni jopič so Durandov prožni duh strli. Poklicati je bilo treba zdravnika, ki so sedaj iz- rekli svojo smrtno obsodbo: Du- rand je bil blazen. Blazen, ker bi bil moral končati svoje proletar- sko poslanstvo kot obsojenec na smrt v ječi! Blazen, ker so vrgli njega, oznanjevala solidarnosti in pravičnosti, v kolesje razred- nega sovraštva, ki naj bi ga zmle- lo kakor žito v mlinu. Durand je sedaj v pariški blaznici "pri sv. Ani". Njegovo stanje se v enem letu ni prav nič izboljšalo. Nje- gov brat in nekaj prijateljev so ga obiskali pred kratkim, ko se je pričela obnovo procesa. Komaj jih je spoznal in jeeljal je brezmiselnosti obremenilnih prič.

Brez ozira na te žalostne do- godščine je šla obnovo procesa svojo pot 8. avg. 1912 je pred ka- scijskim sodiščem svetnik Her- beau poročal o Durandovi aferi. V dokaz nedolžnosti bivšega taj- nika premogarjev v Havru ni bi- lo treba sodniku prav nič druge- ga, kakor le prečitati akte nove preiskave. Razvil je dramo prve obravnave, spomnil na nesoglasja, brezmiselnosti obremenilnih prič, pokazal je, kako je nastalo obre- kovanje obnem s strahom v mož- ganih žoltnih delavcev, ki so sta- novali in delali pri transatlantski

paroplovni družbi. Jasno je doka- zal, da je glavni agent družbe, Ducrot, ustvaril lažnjive priče, kar je prisilil delavce, da so svo- je besede ponovili v njegovi na- vzočnosti pred sodnijskim uradni- kom. Našel je vse izpovedi, ki so jih sedaj odtegnile iste priče, povdarjal je izpoved policijskega uradnika, ki je bil na vseh shodih in ki ni nikjer in nikdar slišal sklepanja o Dougéjevem umoru, že to edino izpričevalo bi bilo mo- ralo zadostovati za Durandovo o- proščenje. Končno je iz vsega te- ga izvajal sklep, da ga je preiska- va ki jo je vodil on, prepričala o popolni nedolžnosti Duranda. Za- hteva novo postopanje s ponov- vitvijo ustne razprave. Kasacijs- ko sodišče se je temu predlogu takoj pridružilo in razveljavilo prvo sodbo.

Tako se je končal za enkrat grozni slučaj, ker je kasacijsko sodišče izreklo v svoji sodbi, da Durandovo stanje ne dopušča ustne razprave. Če Durand ozdra- vi, tedaj bo moral pred novo so- dišče, ki ga brezpogojno oprosti- lo. Da bi se nedolžni žrtvi odprla vrata blaznice, kakor so se mu od- prla vrata ječe!

Delavstvu prinaša Durandova afera dva nauka. Kapitalistična družba je z enostavno igro zdro- bila enega njegovih. Prazen nič, brbljanje stavkokazov je poglala socialni mehanizem v tek in je pritegnilo vanj vse drugo koles- je: pravo, časopisje itd. Ojačeni val sovražstva, ki se je vračal iz krogov kapitalistov, je butal val sovražstva ob zidovje rouenske je- če, dočim se je moral delavec sam zagovarjati v širni dvorani, ki so jo polnili njegovi sovražniki in sodniki. Durandova afera opomi- nja delavstvo na strahotno moč kapitalizma, ali obenem budi tudi veselo zaupanje na lastno moč. Da se delavstvo čim krepkeje za- ve svojega zmagovalstva, naj bere naslednje besede meščanskega časopisja, zapisane dan po smrtni obsodbi. "Temps" je pisal: "Po- rotniki od spodnje Sene, kmetje in meščani z nepopačenim čuv- stvom in trdno pravičnostjo, so s svojim izrekom razkrili, da je prišel čas obrambe temeljnih res- nice človeške civilizacije. Njihov izrek bo prisilil k razmišljanju splošno nevarne agitatorje in lah- komiselne osebe, ki so preudano sledile njihovim gladkim besed- am."

Še bolj naidušeno so pisale "Débats": "V čast naše dežele in v varstvo poštenih delavcev, ki tvorijo pretežno večino med delavstvom, je morala justica go-

voriti, kakor je govorila. Rouen- ski porotniki so sodili tako, ka- kor zahteva to splošni dobrobit."

Letos 10. avgusta je končal ge- neralni državni pravdnik svoj go- vor pred kasacijskim sodiščem z naslednjimi besedami:

"Predlagam razveljavljeno re- ka od 25. novembra 1910. Ne le zaradi verodostojnosti razbreme- nilnih prič, temveč tudi zaradi popolne nedopustnosti obremenil- nih prič. Kako neverjetno je šču- vanje k umoru, izrečeno je, da bi bili čakali povzročitelji ščuvanja dvajset dni, preden so izvršili u- mor."

Delavstvo je maščevano, obsod- ba buržvazije ne bi mogla priti iz bolj poklicanih ust.

Ali taki slučaji bodo zgodovi- narija bodočnosti napolnjevali z začudenjem, kadar bo opisoval še- ge naše dozdnevno civilizirane družbe. Obsodbe v Essenu, Du- randov slučaj na Francoskem, po- litijski škandal v Ameriki, osta- nejo trajna izpričevala za značaj brezmejne grozote, ki ga daje buržvazijski socialnim bojem. Iz- bruhi maščevalne sirovosti in na- gonskega nasilja, ki so se pojavili včasih med nezavednim proleta- riatom, niso v resnici prav nič v primeri s temi justičnimi škand- ali. In tudi s te strani je proleta- riat sredi svojega boja zaščitnik in zagovornik človeške civilizaci- je.

LOUIS RABSEL

moderno urejen salon

NA 460 GRAND AVE.,

KENOSHA, WIS.

Telefon 1199.

Sodrug

Milwaukee, Wis.

LOUIS BERGANT

257 — 1st Avenue

priporočila Slovencem in Hrvatom svojo dobro založeni SALOON.

MILWAUKEE, WIS. IN OKO- LICA.

Vsem svojim prijateljem in znancem naznanjam, da sem se preselil iz 1730 St. Paul Ave. na 118 Muskega Ave. v velik in le- po urejen saloon, kjer se vedno dobi sveže pivo, izborna žganje, staro in pristno vino ter unijske smodke.

Vsi moji znanci z mesta, kakor tudi iz Racine, Kenoshe in drugih bližnjih mest, naj vzamejo "transfer" na Clybourn Ave. do 13th St. in naj vprašajo za svo- jega starega prijatelja

FRANK HRŽIČ-A.

Četrti-letni račun Avstrijsko-Slovenskega bolniško podpornega društva v Frontenac, Kans., od 30. Junija 1912 do 30. Septembra 1912.

DOHODKI								IZDATKI									
Kraj društva	Število članov	Vstopnina	Mesečnina	Ženski assessm.	Plačani dolg	Razni dohodki	Skupni dohodki	Izplačane smrtnine	Bolniške podpore	Razni izdatki	Skupni izdatki	Poslano na centralno	Oje. upr. dopt. bol. ped.	Društ. dolguje	Število članov	Število članice	
Frontenac, Kans.	1	\$ 4.00	\$ 579.00	\$ 79.50	\$ 7.00	\$ .10	\$ 669.60	\$	\$ 356.00	\$ .68	\$ 356.68	\$ 311.92	\$	\$ 2.85	161	109	
Chicopee, Kans.	2		138.75	22.00			160.75		22.00	.68	22.68	138.13			36	27	
Nelson, Kans.	3		31.25	5.00			36.25	80.00	97.00		177.00		60.75		13	10	
Mineral, Kans.	4	1.00	489.75	65.00		.10	555.85	300.00	349.00	1.10	650.10	205.75			141	93	
Weir, Kans.	5	2.00	173.75	21.00			196.75		223.00	.95	223.95	25.30	52.50		50	30	
Yale, Kans.	6	2.00	173.75	28.00			203.75		103.00	.85	103.85	99.90			56	44	
Curranville, Kans.	7	1.00	182.50	26.00	13.00		222.50		204.00	.25	204.25	38.25	20.00	.95	56	40	
Fleming, Kans.	8		118.75	10.00			128.75		76.00	1.55	77.55	53.95	2.75		31	15	
Radley, Kans.	9		192.50	23.25			215.75		106.00	.50	106.50	119.00	9.75		52	31	
Jenny Lind, Ark.	10	10.00	266.25	35.25			311.50		166.00	1.35	167.35	144.15		4.00	71	47	
Breezy Hill, Kans.	11	6.00	384.25	40.50		.50	431.25		179.00		179.00	252.25			112	59	
Cherokee, Kans.	12		102.50	14.75	29.00	.25	146.50		65.00	.50	65.50	81.00			27	19	
Adamson, Okla.	13	11.00	113.75	6.75			131.50		120.50	.32	120.82	10.86			33	9	
Maynard, Ohio	14	7.50	100.00	8.50		.30	116.30	260.12	7.00	2.54	269.66	106.76		.50	28	11	
Pittsburg, Kans.	15		96.25	12.75			109.00		112.00	.15	112.15	19.80	23.25		28	18	
Franklin, Kans.	16	13.00	227.50	31.75			272.25		33.50		33.50	238.75			65	42	
Carney, Iowa.	17		102.50	11.50			114.00		44.00	.36	44.36	69.64			30	16	
Winterquarters, Utah.	18	12.00	120.00	8.25	6.00		146.25	300.00	44.00	.94	344.94	101.31			32	10	
Black Diamond, Wash.	19	15.00	163.75	8.25			187.00		76.00	.45	76.45	109.55		1.00	49	31	
Ely, Minn.	20	5.00	102.50			4.00	111.50			2.76	2.76	108.74			28	17	
Witt, Ill.	21	30.00	65.00	2.75		2.20	99.95			3.50	3.50	96.45			17	4	
			\$119.50	\$3,924.25	\$460.75	\$55.00	\$7.45	\$4,566.95	\$940.12	\$2,383.00	\$19.37	\$3,342.69	\$2,331.28	\$169.00	\$9.30	1116	645

DOHODKI CENTRALNE UPRAVE.	
Gotovine dne 30. junija 1912.	\$2,885.23
Krajevna društva poslala.	2,331.28
Obresti od posojenega denarja.	22.50
Skupaj.	\$5,239.01

IZDATKI.	
Izplačane smrtnine.	
Za Frank Grudnik pri druš. št. 4.	\$300.00
Za John Oblak pri druš. št. 14.	260.12
Za Frank Selič pri druš. št. 3.	80.00
Za Frank Potočnik pri druš. št. 18.	300.00
Primankljaj bolniških podpor.	169.00
Seje gl. odbora.	16.70
Tiskovini.	36.35
Pisalni stroj.	25.00
Družini umobolnega Anton Skufca.	25.00
Express in poštnina.	12.24
Plača gl. predsednika.	3.75
Plača in stroški gl. tajnika.	73.15
Plača in stroški gl. blagajnika.	16.90
Plača gl. zapisničarja.	2.00
Plača in dnevnice pregledovalcem knjig.	17.30
Skupaj.	\$1,336.51

MARTIN OBERŽAN, gl. predsednik.

PONGRAC JURSCHE

JOHN CERNE, gl. tajnik.

Glavni nadzorniki: MARTIN KATZMANN

FRANK STARCHICH, gl. blagajnik.

ANTON KOTZMAN

ADVERTISEMENT

POZOR BRATJE SLOVENC!

Ali se veste kje je dobiti najboljši mes po najnižji ceni? — Gotovo v novi prvi Slovenski moderno urejeni mesnici

Ferko Bros., 270—1st Ave. in Park St.

Tu se dobijo najkakovnejše sveže in prekajene KRAVJSKE KLOBASE, kakor tudi jetrne in krivave domače izdelke ter najkakovnejše PREKAJENO MESO; vse po najnižjih cenah.

Pridite in prepričajte se sami o naših cenah kakor tudi o kakovosti našega blaga.

NIZKE CENE IN DOBRA POSTREŽBA je naše geslo.

Ne pozabite nas torej obiskati v naši novi mesnici v Jos. Tratnik- vemu poslopu.

MILWAUKEE, WIS.

Telefon: South 3518.

Marshall & Hsley Banka

Podružnica na 374 National Ave.

Najstarejša banka v Milwaukee. Plaćuje 3% na hranilne vloge

Najboljše obleke

Izdeluje po meri sodrug

J. Kraine

317 Florida St.

Milwaukee, Wis.

Ter popravlja, čisti, pe- gla in barva stare.

Najboljše delo in najnižje cene.

SLOVENSKI SALOON

LOUIS BEWETZ,

198 1st Ave., Milwaukee, Wis.

Izborna pijača, izvrstna po- strežba.

Vsakdo uljudno sprejet.

ROJAKI v Waukeganu!

Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,

709 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

M. JOVANOVIČ

84 — 6th Str. Milwaukee, Wis.

PRODAJA ŠIFKARTE.

Pošilja denar po pošti in brzojav.

no. Izdeluje: Obveznice — Po- oblastila — Prepovedi, po- trjene po notarju in ces. in kr. konzulatu.

EDINA HRVAŠKO — SLOVEN- SKO — SRBSKA AGENCIJA.

Obuvala

na meške: od \$1.50 do \$4.00
na ženske: od \$1.00 do \$3.50
za otroke: od \$0.50 do \$2.50

Mi vas hočemo vselej zadovoljiti

AHRENS & VAHL

355 Grove St.

Milwaukee, Wis.

Milwaukee — Wisconsin

Borchardt Bros.

Krojačnica, zaloga oblek in druge moške oprave.

347—349 GROVE STREET.

ZA MILWAUKEE, WIS.

Slovenem in Hrvatom priporočam

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta. Oglaš po dogovoru. Pri spremembi naslova se poleg novega naznani tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske organizacije Jugosl. socialistične Zveze v Ameriki.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries \$2 a year, \$1 for half year.

ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

2146 Blue Island Ave. Chicago, Ill.

ZAKAJ BOM VOLIL SOCIALISTE.

Zato ker hočem imeti bodočnost v kateri bom oprostil sebe in svoje otroke pred vsakojakim in vednim pomanjkanjem in strahom pred pomanjkanjem.

Ker v svojem sreju gojim vero in zaupanje v pravičnost, za katero se mora delavstvo borovati, in ker sovražim krivico, ki ima danes v oblasti ves svet.

Ker hočem, da pride vse, kar je dobrega in lepega, vsem ljudem na delež in ne samo nekaterim. Dobrot in lepote ima svet dovolj za vse ljudi.

Ker spoznavam, da se mi godi nepopisna krivica, ko dobivam samo eno petino ali četrtino od tega, kar je moje delo vredno.

Ker hočem, da izginijo iz človeške družbe goljufije, podkupovanja in druga korupcija, v katero se danes po zaslugi kapitalizma pogreza človeški rod.

Ker želim bivati v človeški družbi, v kateri bo imela vsaka družina svoj lastni dom z vsemi ugodnostmi, katere je človeštvo preskrbela človekova iznajdljivost.

Ker je za človeško družbo v liko ponižanje, da morajo ljudje, ki izdelujejo najboljše in najljepše obleke in obuvale, često hoditi raztrgani in bosi, samo zato, ker jih kapitalizem roba vrednosti njihovega dela.

Ker uvidevam žalostno dejstvo, da kljub ogromnim količinam vsakovrstnih pridelkov v naši državi, veliko, veliko ljudi strada in živi v vednem pomanjkanju. In ker za milionske ljudi prežbava in zmrzuje, kljub temu, da imajo Z. dr. nepopisno bogate premogovnike in gozde.

Ker nočem, da kapitalistična nezasitnost ne izpije zadnje kapljice krvi, ki mi je še ostala.

Ker je moja želja, da naj vsi otroci dobe potrebne duševno in telesno izobrazbo, da tako človeški rod napreduje moralno in fizično in v bodoče izginijo iz človeške družbe žalostne prikazni, ki se pojavljajo danes kot stavkoci, kot profesionalni morilci in prepeči v boju kapitalizma proti delavstvu.

Ker bi rad živel v človeški družbi, v kateri bi nihče ne mogel vleči profit od tega, da bi farbal in varal druge.

Ker bi rad živel v taki človeški družbi, v kateri bo moral biti vsakdo koristen delavec za skupnost in kot takemub bo garantirano udobno življenje.

V taki družbi ne bi mogel nihče zanemarjati svojih dolžnosti brez posledice.

Ker bi bil rad član človeške družbe, v kateri se bodo vse industrije obratovale v korist vsem ljudem in ne za profit posameznikom, kakor se to danes godi.

DA SE NE POZABI!

Pred tremi leti je bil Taft vprašan na javnem shodu v New Yorku!

"Kaj naj stori delavec, ki je brez dela in v pomanjkanju?"

In "safe"-Taft je odgovoril: "Bog ve."

Wilson se zdaj izgovarja, da se je takrat samo šalil(!), ko je pisal, da so evropski naseljenci "najgora sorta" ameriškega prebivalstva. Kaj pa če bi Wilson tudi kandidiral samo za šalo?

Prihodnji torek delavci lahko v 10 urah pridobijo več, kakor pa v treh letih na štrajku. Volite socialistični tike!

Trije kraljiči in eden carič na Balkanu so se zmenili, da gredo na rop. Neumni proletarci se pa koljejo zanje pod pretezo, da gre za — krščansko vero! Na drugi strani se pa koljejo Turki pod pretezo, da gre za mohamedansko vero. Torej v imenu križa in v imenu polumesca: Udri četa hrabra! — Civilizacija!!!

Največja in najhujša batina za kapitaliste je glasovnica. Ta batina več zaleže kot vsi štrajki in vsi protesti in demonstracije, kar si jih moremo misliti. Glavno je, da delavci to batino prav rabijoda namreč udarijo ž njo po kapitalistih, ne pa po svojih lastnih glavah.

SOJAR!

S tem človekom bomo temeljito obračunali v prihodnji številki "Proletarca". Volilna kampa-nja nam je več kakor pa praznoglavi Sojar, zato pa nimamo te dni časa, da bi se pečali ž njim. Toliko na znanje vsem tistim, ki mogoče mislijo, da nam je Rev. Sojar sapo zaprl. Ni — ne!

Calumetskemu "Glasniku".

Gospod in uredništvo "Glasnika" ni po volji, kar je sodrug Kristan govoril na shodu v Calumetu. To se vendar razume! Ako bi Kristan govoril to, kar je mračnjakom pri "Glasniku" po volji, potem bi on sploh ne šel tja, ker mračnjaki lahko to sami opravijo, kolikor jim dopuščajo njih plitve in s kapitalistično pametjo prevečene buče. Sodrug Kristan pa ni šel v Calumet radi teh kapitalističnih hlapčev, za to "Glasnik" nima ničesar "kik-ti".

To naj "Glasnik", organ Calumet & Hecla kompanije, vzame na znanje.

KRISTANOV VEČER.

Chicago, Ill. — Jugoslovanski soc. klub št. 1 je priredil 20. oktobra Kristanov večer, združen z malo večerjo, godbo, petem in deklamiranjem. Slovenski čilcaški sodrugi so namreč gojili željo dobiti socialističnega pravoritelja in gosta iz domovine sodruga E. Kristana v svojo sredo ter preživeti nekaj veselih uric v njegovi družbi in se ž njim pogovoriti o tem in onem, kar je pač kateri sodrugov imel na sreju. Prireditelji v vsakem oziru uspela nad vsako pričakovanje, k čemur je veliko pripomoglo "Sl. del. pevsko društvo Orel", ki se je radevolje odzvalo povabilo soc. kluba. "Orel" je zapel več delavskih in drugih pesmi ter žel toplo odobravanje od navzočih.

Kakor običajno ob takih prilikah, je bilo tudi ta večer izrečnih več napitnic. Sodr. Jože Zavertnik je napil svetovnemu socialističnemu gibanju s prepričanjem, da ni več daleč čas, ko se bodo uresničila Marxove besede: Delavci vseh dežel, združite se! — Sodrug J. Molek je napil zavednemu ženskem proletariatu, ki se z ramo ob rami z možem bori za osvoboditev človeštva iz kapitalistične sužnosti.

Sodrug E. Kristan je v daljšem govoru poudarjal, da čakajo ameriško zavedno delavstvo, še nešteta razočaranja, neprilike in težave, enaka onim, ki so jih doživeli socialisti drugih dežel. Nikakor pa naj se ameriški sodrugi ne strašijo momentalnih porazov in težav, pa naj pridejo od koder hočejo, in v kakeršni obliki hočejo, temveč naj možato odženo obup, ki bi se jih utegnil polastiti v njihovem boju za socialistične ideale. V sebi naj po takih britkih urah še s tem večjo silo nadaljujejo započeto delo, kajti o končni zmagi socializma ne mora biti nobenega dvoma!

V imenu Slov. del. pev. dr. "Orel" je pozdravil sodr. Kristana in navzoče Orlav predsednik Fr. Udovih.

V bratski edinosti nam je pri vsestranski zabavi minul večer, ki nam ne izgine iz spomina. Ta večer pa je rodil očevidno potrebo, da se slični zabavni večeri čim največkrat prirede.

Ob sklepu je le želeli, da se tak večer čim prej zopet priredi! Udeležnik.

Proletarska morala.

V teku dolgega zgodovinskega razvoja so nastale vse uredbe v človeški družbi; ena uredba se je vrstila za drugo. Poedineci niso ustvarili raznih uredb. Poedinec je bil slab in brez moči nasproti slepemu besu prirodnih sil in divjih zverj; zategadelj so ljudje ustvarjali uredbe za medsebojno vzajemno pomoč, obrambo itd. Poedinec sploh ne more obstajati in se razvijati, ako ne živi v zajednici z ljudmi in ni v temnem stiku z družbo. Tako tudi človeški jezik, govor ni nič drugega nego sredstvo prometa in družabnega sporazumevanja. Tudi človeški govor, ki je sestojal iz nekoliko sirovih živalskih glasov pračloveka, se je do dandanes razvijal in se še dalje razvija; jezik divjakov v Avstraliji šteje se danes komaj kakih dve, tri sto besedi, do čim štejejo jeziki kulturnih narodov kakih 30 do 50 tisoč besedi.

Ravnatoka je tudi morala proizvod družabne kulture; v družabnih nagonih in nagonih človekovih korenin ni njegova morala. Pod moralo razumemo vse obzire ki jih mora imeti človek napram sočloveku in napram skupnosti. Delavski filozof Dietzgen pravi: "Poedini človek je nepopolen in omejen. Za svoje izpolnjevanje potrebuje družbo, on mora živeti in pustiti tudi drugemu živeti. Obzire, ki izhajajo iz teh vzajemnih potreb, imenujemo z eno besedo moralo."

Morala je v najtesnejši zvezi z vladajočim načinom proizvajanja in z načinom zamene proizvodov. Tako je u. pr. v fevdalni dobi za časa gospodovanja plemstva, ko je bil dolžan, da tlačani in služni plemiču, bil najkrepstnejši tisti kmet, ki je bil vdan, podložen ali — kakor so takrat govorili — veren. Ali kakor hitro je fevdalizem padel in je kapitalizem strl stare oblike podrejenosti in upejal novo podrejenosti, je prenehala uloga udanosti in vernosti. Kapitalistična morala je na prvem mestu predpisala spoštovanje privatne lastnine: "Ne dotikaj se tujeja!" Poštenje bi moralo biti tedaj temelj buržvazne morale. No, v kolikor je morala izraz vladajočih gospodarskega stanja, bila je to zmirom morala vladajočega razreda, morala izkoriščevalcev je stala zmirom v najostrejšem nasprotju z moralo izkoriščanih. Rekli smo že: grofi, baroni in dr. so smatrali za krepstne one kmetje, ki so pokorno in verno tlačanili; no, kadar so se začeli dvigati kmečki upori (punti), pa so kmetje smatrali za najkrepstnejše one ljudi, ki so bili najbolj nepokorni in so vladajoči gospodi zadajali najhujše udarce. — A kako stoji z moralo buržvaznega, kapitalističnega razreda? Današnji izkoriščevalci imajo pred očmi samo en cilj: iztiskavanje profita in kopičenje bogastva. In po tem cilju streme in drviijo z grozničavo brezobzirnostjo prav malo se meneč za to, da izkoriščani, da delavci stavlja jo na kocko svoje zdravje in svoje življenje, ne meneč se za to, da izkoriščani životarijo slabše od tovrne živine! Vsekakor, izkoriščevalno buržvazno je moralen oni delavec, ki mirno in pokorno prenaša neznosni pritisk in nečloveško odiranje.

Jasno in samo po sebi umljivo je, da mora razredno-zavedni delavec prezirati moralo, ki temelji na pokorščini in trpljenju. Kot neobhodna posledica privatno kapitalističnega gospodarstva so padla na delavski razred goovo vsa bremena družabnega življenja. Ali ta bremena niso večna. Za tlačane je bilo zmerom krepstno ono, kar se je moglo kot ostro orožje uporabljati v boju proti tlačiteljem. Z bojem se je moral upreti delavski razred, ker je zanj nastalo vprašanje: biti ali ne biti, propasti v brezdnu bede ali pa se razvijati napram kulturi. Tako je nastala nova morala, ki ji je cilj in ideal: odprava privatnega in modernega suženjstva in z njima zvezanega tlačanstva in trpljenja. Ali delavci ne tekajo za starimi in novimi moralnimi filozofii, ki zamišljajo razne moralne predpise. Delavci teže za tem, da pred vsem popravijo odnose, da dosežejo boljše življenske pogoje, ki edini omogočujejo višjo stopnjo npravstvenosti, boljše običaje in moralne nazore. — Krepstni in čednosti se ne morejo razvijati, dokler gonita beda in obup možke

v pijančevanje, a ženske v prostitucijo in dokler pomanjkanje in glad tirata v tatvino in druge zločine. Vrline se ne morejo razvijati v mizernih stanovanjih, kjer so možki in ženske, staro in mlado, bolno in zdravo nametano drugo na drugem, kakor ribe v sodu; vrline se ne morejo razvijati pri otroku, ki ga fabrika odtrga od šole in življenja — pri otroku, ki mu je ulica oče in mati, ker oba njegova roditelja tlačanita v tvornici, v kapitalističnem jarmu.

Razredno zavedno delavstvo je osvoboditelj, ki mu je pripadla zgodovinska naloga, da svetu da najboljšo moralo; to nalogo bo delavstvo izpolnilo s svojo strokovno industrijalno in politično organizacijo. Delavec se mora boriti proti silam, ki izvirajo z današnje družbe, on se mora boriti proti podaljšanju delovnega časa, proti znižanju mezde, proti brezpravnosti v javnem življenju, proti bremenom, ki mu jih nalagajo kot konsumentu s podraževanjem življenskih potrebščin ali z višanjem carin in indirektnih davkov. Z eno besedo: Delavec se mora borovati na gospodarskem in političnem polju. A v svojem boju proti bremenom in okovom, proti izkoriščevalcem in tlačiteljem, za boljše življenje in večje pravice, delavci dosežejo in so dosegli uspehe edino samo z združnimi močmi, združujoči se v organizacijah. Vsled svoje organizacije postajal je delavski razred zmirom večja sila; da so danes delavci brez organizacije, nihče ne bi niti čul, niti se menil za njihov glas. Organizacija zmanjšuje jemsko poedince, jači duh skupnosti, budi v delavcih zavest, da spoznajo, da so najvažnejši faktor v družbi, organizacija ustvarja iz njih misleče, ponosne in hrabre ljudi.

Šele ko so delavci pričeli zbirati svoje sile v organizacijah, so pričeli tudi odločati o svoji usodi, so si izvojevali ugled, pravice in boljše življenje. No, organizacija pa ne more obstojati in uspešno razvijati svoje delovanje, ako se slehrni poedinec zavestno ne podreja volji celote. Najlepši znaki proletarske borbene morale sote daj: solidarnost (vzajemnost), podrejevanje lastne volje splošnim interesom, prostovoljna disciplina in zavest o razrednih interesih.

Proletarska morala je postala deloma že javna družabna morala. Zmirom manj je ljudi, ki se postavljajo v obrambo kapitalističnega izkoriščanja. V naše bojne vrste prihajajo najboljši ljudje iz buržvaznih vrst. In delavci, ki noče stopiti v naše bojne vrste, ali hote škoduje delavskemu boju s štrajkolomstvom ali na kak drug način, doprinaša ne samo dokaz, da nima časti in sramu, nego tudi, da se je sprl s človeško družbo; takga izdajalca delavci pravico ne ljubijo, ampak ga o pravičeno prezirajo.

Kakor je gori omenjeno, se bore delavci za novi, veliki družabni ideal. Njihove bojne vrline so vrline, ki temelje na razrednih interesih. S svojo borbo nočejo delavci usiliti nikake nadoblasti, nasprotno, oni hočejo, da odpravijo sploh vsakršno prevlast človeka nad človekom, naroda nad narodom. S svojo borbo hočejo uničiti tisočletno vojno človeka proti človeku, ljudi proti ljudem, hočejo ustvariti vzajemnost, bratstvo, ravnopravnost celega človeškega rodu. Zategadelj je proletarska bojna morala najvišjeenega morala.

Dolžnost vsakega socialista je, podpirati svoje časopise. Agitirajte za "Proletarca". Pridobite mu nove naročnike.

Vse oči obrnjene na Milwaukee.

Ako se zanimate za napredek človeštva pazite na Milwaukee. Kjer socialisti kontrolirajo mesto in county in vršijo veliko delo. To pa najlažje storite, ako se naročite na "Milwaukee Leader", nov. soc. dnevnik. Leader je izvrsten in metropolitni časopis, ki prinaša vse novice, največ pozornosti pa posveča delavskim interesom.

Naročnina za celo leto znaša \$3.00, 25c na mesec. — Naslov: The Milwaukee Leader, Milwaukee, Wis.

ADVERTISEMENT

Delavci v Chicagi in okolici,

vsi na

VELIKO JESENSKO VESELICO

katero prirede

Čikaške organizacije št. 1, 6, 20 in 60

JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

DNE 10. NOVEMBRA

V NARODNI DVORANI, vogal Centre Avenue in 18. ceste

Na veselici bo govoril Etbin Kristan.

Začetek koncerta ob 2 uri popoldne, programa ob 4. uri, od 8. ure naprej prosta zabava.

Vstopnina 25c

Ženske v spremstvu moških vstopnine proste.

Boj med pravico in krivico, b med delom in kapitalom

— JE SLAVNI RUSKI PISATELJ —

Maksim Gorki

TAKO IZBORNO OPISAL V SVOJEM NAJBOLŠEM ROMANU

MATI

Prav kar je dobil "Proletarec" iz Ljubljane večje število iztisov tega socialnega romana za ameriške slovenske delavce.

Cena te izborne knjige, ki jo mora brati vsak delavec, znaša..... \$1.50

Naroča se pri upravi "Proletarca" 2146 Blue Island Av., Chicago, Ill.

Še danes naročite en iztis. Požurite se, da ne bode te prepoznali!

Vabilo na prvo telovadno veselico

katero priredi

Slovenski Delav. Sokol "Chicago"

DNE 3. NOVEMBRA

V NARODNI DVORANI Centre Ave. in W. 18. St.

Začetek ob 3. uri popoldne.

Vstopnina 25c za osebo

ODBOR.

VABILO

na velko plesno veselico, katero priredi v spomin obletnice otvoritve lastne društvene dvorane

Društvo "Bratstvo" št. 6. S.N.P.J

na zahvalni dan, dne 28. novembra 1912, v Sygan-u, Pa.

Zamisliv program bo nudil dovolj duševnega užitka; velika zaloga najboljsh pijač in drugih telesnih dobrot pa bo zadovoljevala telesne zahteve v popolni meri.

Začetek veselice točno ob dveh popoldan.

Veselica bo trajala do prihodnjega dne.

Svirala bode izvrstna slovenska godba AUSTRIAN BEADLING BRASS BAND.

K obilni udeležbi vabi

ODBOR

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češki, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Na posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "GLASILO in "PROLETAREC" se tiskata v naši tiskarni

Mutilated